

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ Μ' • ΔΡ. ΦΥΛΛΟΥ 215 • ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2008 • ΠΙΛΑΡ - ΣΙΒΑΝ 5768

Παραμύθια και Πραγματικότητα

ΕΠΙ ΠΟΛΛΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ της νεότερης ανθρώπινης ιστορίας έχει καταβληθεί συνεχής, μελετημένη προσπάθεια για την επιβολή της ιδέας ότι οι Εβραίοι είναι εκείνοι που κυβερνούν τον κόσμο. Κοσμοθεωρήσεις, πολιτικοκοινωνικές θεωρίες, πολιτικά συστήματα (προερχόμενα κυρίως από ανελεύθερα δικτατορικά καθεστώτα), θρησκευτικές διδασκαλίες κ.λπ. κατέβαλαν (και καταβάλλουν) με κάθε μέσο, χωρίς πολλές φορές μέτρο, προσπάθειες για να αναδείξουν και να σταθεροποιήσουν την απατηλή ιδέα ότι σ' όλα τα θέματα έχουν ανάμιξη και -το κυριότερο- ευθύνες οι Εβραίοι. Στο όνομα αυτής της έωλης θεώρησης του κόσμου σημειώθηκαν στην παγκόσμια ιστορία διωγμοί, καταστροφικές ενέργειες, πράξεις που ατιμάζουν την κοινή συνείδηση, θανατώσεις, με αποκορύφωμα το εγκληματικό Ολοκαύτωμα του 20ού αιώνα, με τα 6.000.000 Εβραίους θύματα.

ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ εξακολουθεί δυστυχώς από αρωστημένα μυαλά να διαδίδεται -άλλοτε επίσημα κι άλλοτε κατά τρόπο καλυμμένο- ότι για οτιδήποτε αρνητικό συμβαίνει σε χώρες και λαούς υπεύθυνοι είναι τελικά Εβραίοι. Μάλιστα η εν λόγω αρχή υποστηρίζεται κατά τρόπο αυτόχημα αντιφατικό αφού, όπως λέγεται, οι Εβραίοι που «ηγούνται του κόσμου» είναι καπιταλιστές αλλά συνάμα και κομμουνιστές, είναι ισχυροί αστοί που κυβερνούν τα πάντα, είναι όμως ταυτόχρονα και επαναστάτες μηδενιστές που θέλουν να καταλύσουν την κοινωνική τάξη, είναι πρωτοπόροι επιστήμονες που δημιουργούν για το καλό της ανθρωπότητας, είναι όμως και καταχθόνιοι

που απεργάζονται σε βάρος του γενικού καλού. Όλα αυτά, και πολλά άλλα απ' όσα γράφονται, λέγονται και διαδίδονται, έχουν ένα γενικό μεταξύ τους χαρακτηριστικό: ότι όταν τα σκεφτεί κάποιος με λογική θα δει ότι δεν αντέχουν στην κοινή κρίση. Ποιος, όμως από αυτούς που ασχολούνται με τον αντισημιτισμό ενδιαφέρεται για την κοινή λογική; Σκοπός τους είναι με την επανάληψη να επιτύχουν τα όσα διαδίδουν! Αυτή, άλλωστε, είναι η βασική ανά τους αιώνες πάγια αρχή της προπαγάνδας («Λέγε, λέγε, όλο και κάτι θα μείνει», δίδασκε ο Γκέμπελς).

ΤΟ «ΕΒΡΑΪΚΟ ΛΟΜΠΙ», θεωρούμενο ως παντοδύναμο και πανίσχυρο, βρίσκεται επίσης στο καθημερινό στόχαστρο όσων -για διάφορους λόγους και κάποτε μη αποκρυπτόμενα συμφέροντα- εχθρεύονται τους Εβραίους, καταπολεμούν τον Ιουδαϊσμό. Το λόμπι αυτό αντλεί, όπως ισχυρίζονται, τη δύναμή του από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας που ελέγχονται σε παγκόσμια κλίμακα από τους Εβραίους...

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΟΤΙ ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ, επειδή στα διάφορα κράτη μέχρι τον 20ό αιώνα δεν τους επιτρεπόταν η κατάληψη δημόσιων και διοικητικών θέσεων, έχουν από ανέκαθεν στραφεί προς τις εμπορικές δραστηριότητες είναι κάτι γνωστό και φυσιολογικό. Μεταξύ, λοιπόν, αυτών των ελεύθερων επαγγελματιών διεξόδων είναι και τα Μ.Μ.Ε., όπως συμβαίνει και με άλλους επιχειρηματίες. (Δεν έχει παρά να σκεφτεί κανείς ποιοι είναι οι ιδιοκτήτες

► *Συνέχεια στη σελίδα 28*

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θεσσαλονίκη 1936: Εγκαίνια του Μαιευτηρίου Ραχήλ και Ελί Μπενοζίλιο, στο Νοσοκομείο Χίρς.

“ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ”

Η τραγική τύχη 46 Εβραίων της Θεσσαλονίκης

Του ΧΑΪΝΤΣ ΚΟΥΝΙΟ

Υστερα από ιστορική και συγκριτική έρευνα δεκαπέντε και πλέον ετών, ο Δρ. Hans – Joachim Lang, κυκλοφόρησε, το 2004, το βιβλίο του «Τα ονόματα των αριθμών» (*Die Namen der Nummern*, εκδ. Verlag Hoffmann und Campe).

Το έργο αποκαλύπτει μια άγνωστη μέχρι σήμερα πτυχή της ιστορίας της εξόντωσης των Εβραίων στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και αφορά τα «ιατρικά» πειράματα των Ναζί «επιστημόνων». Το πρωτόγνωρο στην ιστορία ομαδικό έγκλημα που αποκαλύπτεται αφορά στη δολοφονία 86 Εβραίων κρατουμένων του Άουσβιτς (μεταξύ των οποίων 46 Έλληνες Εβραίοι της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης), και στη μεταφορά τους στο Ανατομείο της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου, όπου διαμελίστηκαν, συντηρήθηκαν και κομμάτια του σώματός τους χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαίδευση των φοιτητών ιατρικής και την έκθεσή τους σε προθήκες της Ιατρικής Σχολής. Το «επιστημονικό εγχείρημα» έγινε υπό τον ανατόμο ιατρό των SS August Hirt.

Ο Δρ. Lang, μέσα από μια μακρόχρονη ερευνητική εργασία συνέκρινε τον κατάλογο των

πτωμάτων, που παραδόθηκαν στην Ιατρική Σχολή του Στρασβούργου το 1942, (το αρχείο βρίσκεται στο Μουσείο Ολοκαυτώματος των Η.Π.Α.), όπου καταγράφονται οι προσωπικοί αριθμοί κρατουμένων στο βραχίονα των θυμάτων, με τα δημοσιοποιημένα αρχεία του Άουσβιτς με τις ημερομηνίες άφιξης των αποστολών στο στρατόπεδο. Έτσι, κατέληξε αρχικά σε εθνικότητες και στη συνέχεια πέτυχε να δώσει «ονόματα στους αριθμούς», ταυτοποιώντας τα περισσότερα από τα συγκεκριμένα θύματα.

Στις 25 Απριλίου 2007, έγινε στο Ινστιτούτο Γκαίτε της Θεσσαλονίκης εκδήλωση με επίσημο προσκεκλημένο τον Δρα Lang, ο οποίος παρουσίασε τα αποτελέσματα της έρευνάς του. Τον Δρα Lang προλόγισε ο κ. Χάιντς Κούνιο, επίζων του στρατοπέδου του Άουσβιτς και σήμερα πρόεδρος της Γενικής Συνέλευσης της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης. Παρακάτω δημοσιεύουμε αποσπάσματα από την ομιλία του κ. Κούνιο, η οποία ξετυλίγει όλες τις λεπτομέρειες αυτής της ανατριχιαστικής, σκοτεινής και για πολλά χρόνια αποσιωπημένης ιστορίας. Δημοσιεύονται, επίσης, τα ονόματα και αναλυτικά στοιχεία για τους 46 Εβραίους της Θεσσαλονίκης θύματα της ιστορίας αυτής:

Ο Δρ. Hans-Joachim Lang είναι ένας μεθοδικός δημοσιογράφος ερευνητής του οποίου η έρευνα διήρκεσε περισσότερο από μία δεκαπενταετία. Έφερε στο φως μία άγνωστη ιστορία της περιόδου του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου την οποία τεκμηριώνει άριστα. Μας αποκάλυψε ένα απεχθές -ίσως το απεχθέστερο- έγκλημα που διαπράχθηκε ποτέ στο όνομα της Ιατρικής, το οποίο διέπραξαν ιατροί επιστήμονες, στο όνομα της επιστημονικής εκπαίδευσης, προδίδοντας τον ιερό όρκο τους.

Μετά από μία δύσκολη και πολυετή έρευνα, ο Δρ. Lang αποκάλυψε το τρομακτικό έγκλημα που

ολοκληρώθηκε στο Ανατομείο της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου. Οι προσπάθειές του ανταμείφθηκαν γιατί -παρά τη μυστικότητα που περιέβαλε το έγκλημα- πέτυχε την ταυτοποίηση των ονομάτων των άτυχων θυμάτων. Όπως μας αναφέρει, η μεγαλύτερη ψυχική ικανοποίηση που απέκτησε ήταν όταν άρχισε να γράφει το βιβλίο του “Die Namen der Nummern” (Τα Ονόματα των Αριθμών), το οποίο βραβεύθηκε το 2004 από το Ίδρυμα «Auschwitz» των Βρυξελλών. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά τους.

Δεκαετία του 1930

Ο μεγάλος εγκληματίας αυτής της τραγικής αλλά αληθινής ιστορίας είναι ο ακαδημαϊκός ιατρός Dr. August Hirt, γερμανόφωνος κάτοικος της Ελβετίας ο οποίος, μετά την άνοδο στην εξουσία του Χίτλερ και του ναζιστικού κόμματος και λίγο πριν την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, εγκαταλείπει τη χώρα που τον φιλοξενεί, επιστρέφει στη Γερμανία, κατατάσσεται στα Σώματα των SS και διορίζεται Διευθυντής του Εργαστηρίου Ανατομίας και ακαδημαϊκός δάσκαλος της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου. Αποτελεί το πρότυπο παράνοιας ενός μανιακού και εθελουφλόντος ιατρού επιστήμονα, που ερευνά, ενεργεί και κινείται στα πλαίσια ενός καθεστώτος που προστατεύει την εγκληματική ναζιστική δικτατορία του παραλόγου.

1942

Ο Χίμλερ, Αρχηγός όλων των Δυνάμεων Ασφαλείας της Γερμανίας, περιλαμβανομένων και των περιβόητων SS του ναζιστικού καθεστώτος, αφού παίρνει και την προφορική έγκριση του Χίτλερ, που ως γνωστό δεν υπέγραφε ποτέ ο ίδιος τις διαταγές γενοκτονίας, εγκρίνει την αίτηση που υπέβαλε ο Hirt για να εφοδιάσει το Εργαστήριο της Ανατομίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου, του οποίου προϊστάται, με έναν αριθμό ατόφιων και σε καλή κατάσταση νεκρών σωμάτων. Θέλει να χρησιμοποιήσει τους σκελετούς, αλλά και ολόκληρο το κεφάλι των νεκρών για την εκπαίδευση των φοιτητών της Ιατρικής του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου στο μάθημα της Ανατομίας. Ειδικότερα, τα κεφάλια θα τα ταριχεύσει για να εμπλουτίσουν τις προθήκες των αιθουσών Διδασκαλίας. Στην αίτησή του θέτει μία προϋπόθεση, ότι τα σώματα και τα κεφάλια δεν πρέπει να φέρουν κανένα τραύμα από σφαίρα πυροβόλου όπλου, διότι μέχρι τότε του έστελναν σώματα των οποίων τα κεφάλια ήταν βαριά τραυματισμένα, από σφαίρα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τους εκπαιδευτικούς και εκθεσιακούς σκοπούς που τα ήθελε.

Ιούνιος 1943

Στο στρατόπεδο του Άουσβιτς αφικνούνται δύο μελετητές ανθρώπινων φυλετικών χαρακτηριστικών, ο Bruno Berger, 32 ετών, από το Μόναχο και ο Max Fleishhaker, 31 ετών. Έχουν ειδική άδεια να

κάνουν βιολογικές μετρήσεις πάνω σε ομάδες κρατούμενων του στρατοπέδου. Τις πληροφορίες θα τις παραδώσουν στον Δρα Hirt ως υπεύθυνο ενός προγράμματος μελέτης ιδιαζόντων φυλετικών χαρακτηριστικών διαφόρων λαών και φυλών. Κάνουν βιομετρικές μελέτες πάνω σε 150 κρατούμενους στο Άουσβιτς. Επιλέγουν 86 κρατούμενους, όλοι τους Εβραίοι, εκ των οποίων οι 46 (19 γυναίκες και 23 άνδρες) είναι Έλληνες Εβραίοι, μέλη της Εβραϊκής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, οι οποίοι είχαν ήδη υποστεί τα φοβερά μαρτύρια του στρατοπέδου του Άουσβιτς.

Την εποχή αυτή ήμουν και εγώ κρατούμενος όμηρος στο Άουσβιτς και θυμάμαι πολύ καλά τις φήμες που σαν αστραπή εξαπλώθηκαν σε όλο το στρατόπεδο. «Κρυφτείτε εάν μπορείτε, μην παρουσιάσετε για τις μετρήσεις...». Όπως φάνηκε, κάτι αόριστο είχε διαρρεύσει.

30 Ιουνίου 1943

Οι δύο αναφερθέντες μελετητές διακόπτουν τη συνέχιση των ερευνών τους, λόγω επιδημίας τύφου που έπληξε το στρατόπεδο του Άουσβιτς. Οι επιλεγέντες κλείνονται σε καραντίνα και αποστέλλονται, λίγο αργότερα, στο στρατόπεδο Natzweiler, στην Αλσατία, όπου και εκτελούνται εν ψυχρώ.

11, 12, 13, 17 και 19 Αυγούστου 1943

Στα όρια της δικαιοδοσίας του στρατοπέδου Natzweiler υπάρχει το Struthof, όπου είναι εγκατεστημένος ένας μικρός θάλαμος αερίων. Εκεί οι κρατούμενοι δολοφονούνται με δηλητηριώδη αέρια. Η αίθουσα είναι μικρή και δεν χωρά πολλά άτομα γι' αυτό και η δολοφονία τους επιμερίζεται σε 5 μέρες. Την εκτέλεση και δολοφονία τους επιμελείται -σε όλες τις λεπτομέρειές της- ο ίδιος ο διοικητής του στρατοπέδου, ο Krammer, ο οποίος παρακολουθεί από την αρχή μέχρι το τέλος ολόκληρη τη διαδικασία και την αγωνία των θυμάτων, από το μικρό στρογγυλό παραθυράκι στη μέση της πόρτας. Λίγο αργότερα, ο Krammer προάγεται και στέλνεται στο Άουσβιτς ως Διοικητής του εκεί μεγάλου στρατοπέδου.

Στη συνέχεια τα νεκρά σώματα μεταφέρονται τμηματικά, με φορτηγά αυτοκίνητα, στο Ανατομείο της Ιατρικής Πανεπιστημιακής Σχολής του Στρασβούργου και παραδίδονται στο Εργαστήριο της Ανατομίας. Το εντεταλμένο προσωπικό μεταφέρει τα πτώματα στο υπόγειο το κτιρίου όπου κόβουν τα καταλληλότερα κεφάλια για να τα συντηρήσουν

και τα τοποθετούν στις βιτρίνες του μικρού μουσείου της Ανατομικής Σχολής. Στη συνέχεια τα ακέφαλα σώματα τα τεμαχίζουν σε μεγάλα και μικρά κομμάτια και τα τοποθετούν σε τεράστιες φιάλες που περιέχουν ειδικό συντηρητικό υγρό για να τα διατηρήσουν μέχρι να τα αποφλοιώσουν όταν θα παραλάμβαναν το ειδικό μηχάνημα αποφλοιώσης που είχαν παραγγείλει σε ένα εργοστάσιο της Γερμανίας, το οποίο δεν ήταν τότε ετοιμοπαράδοτο. Τα πτώματα παρέμειναν εκεί μέχρι και την απελευθέρωση της Αλσατίας και του Στρασβούργου και ανακαλύφθηκαν από τις Συμμαχικές Δυνάμεις. Λόγω της κακής τροπής της πορείας του πολέμου, δεν έφθασε ποτέ στο Πανεπιστήμιο το ειδικό μηχάνημα αποφλοιώσης. Οι φιάλες με τα τραγικά ανθρώπινα μέλη παρέμειναν οι βωβοί μάρτυρες ενός εγκλήματος που αποκαλύφθηκε από τους Συμμάχους.

1945

Λίγο πριν την άφιξη των Συμμάχων, ο παρανοϊκός Dr. Hirt προλαβαίνει να εγκαταλείψει το Στρασβούργο. Κυνηγημένος από τις τύψεις και τις ενδοχές του και φοβούμενος ότι θα καταδιωχθεί και θα πληρώσει για το φοβερό έγκλημα που προσωπικά έκανε, κρύβεται στην Θουριγγία. Λίγο αργότερα αυτοκτονεί βάζοντας έτσι τέλος στη ζωή του.

Μετά την απελευθέρωση τα μέλη των άτυχων θυμάτων, που βρέθηκαν να κολυμπούν μέσα στο συντηρητικό υγρό των μεγάλων δοχείων, συγκεντρώνονται και θάβονται ομαδικά στο Νεκροταφείο του Στρασβούργου, χωρίς να γίνει καμία μνεία τι περιέχει ο ομαδικός αυτός τάφος, ο οποίος έχει το σχήμα μικρού λόφου. Καμία μνεία του γεγονότος, καμία πινακίδα, ούτε ένα δάκρυ, ούτε τίποτε...

Το απόρρητο κατεστημένο κρατά ζηλότυπα τα μυστικά του διότι καμία κυβέρνηση δεν φέρνει στη δημοσιότητα την ιστορία ενός τόσο απαίσιου εγκλήματος που έγινε στο γεωγραφικό της χώρο. Τα αρχεία του εγκλήματος χαρακτηρίζονται απόρρητα και δεν ανοίγουν. Το μεγάλο μυστικό της ανατριχιαστικής αυτής ιστορίας φυλάσσεται με πείσμα. Κάτι που συμφέρει και την πανεπιστημιακή ιατρική κοινότητα διότι μέλη της ήσαν αυτουργοί, σιωπηλοί μάρτυρες ή / και εκτελεστές του εγκλήματος.

1945

Στη δίκη της Νυρεμβέργης, στο κεφάλαιο του κατηγορητηρίου «Ιατρικά Εγκλήματα», γίνεται σα-

φής αναφορά και σε αυτό το έγκλημα που διαπράχθηκε στο όνομα της Ιατρικής επιστήμης.

1970

Στη δίκη των εγκληματιών πολέμου που ακολουθεί στη Φρανκφούρτη, στον ποταμό Μάιν, δικάζονται τα δύο πρωτοπαλίκαρα, οι βοηθοί του Δρα Hirt. Ο Hans Fleishhaker απαλλάσσεται λόγω αμφιβολιών και ο Bruno Berger, από το Μόναχο, καταδικάζεται στην ελάχιστη ποινή των 3 ετών στην οποία, όμως, προσμετρούνται οι ημέρες της προφυλάκισης και λόγω της καλής του συμπεριφοράς απαλλάσσεται της εκτίσεως του υπολοίπου της ποινής του.

1987

42 χρόνια μετά από το έγκλημα, ο ακούραστος, ο πείσμων κυνηγός της αλήθειας, ο δημοσιογράφος Hans-Joachim Lang αρχίζει την έρευνά του, που είναι γεμάτη από εντατικές προσπάθειες για να εντοπίσει τα ονόματα των μέχρι τότε αγνώστων θυμάτων.

Ο Dr. Hans-Joachim Lang δεν μας πληροφορεί αποκλειστικά και μόνο για ένα τρομακτικό έγκλημα κατά της ανθρωπότητας, αλλά γράφει Ιστορία και δίνει την ταυτότητα σε ένα ιδιαίτερα καταπληκτικό κομμάτι του Ολοκαυτώματος. Ερευνά παράλληλα την προσωπική ζωή των θυμάτων, παίρνει συνεντεύξεις από τα μέλη των οικογενειών των θυμάτων και προσθέτει στοιχεία στην εργασία του.

11 Δεκεμβρίου 2005

Σχεδόν 60 χρόνια μετά το τέλος του πολέμου, εν τέλει, παρόντος και του υποφαινομένου ως εκπρόσωπου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, γίνεται μία σεμνή τελετή, στο Στρασβούργο. Τοποθετούνται και αποκαλύπτονται αναμνηστικές πλάκες, όπου περιγράφεται το γεγονός και τα ονόματα των θυμάτων. Μία στην είσοδο του θαλάμου αερίων στο πρώην στρατόπεδο Natzweiler / Struthof, άλλη μία στην είσοδο της Ιατρικής Πανεπιστημιακής Σχολής του Στρασβούργου, όπου βρίσκεται το Εργαστήριο Ανατομίας και άλλη μία στο Εβραϊκό Νεκροταφείο του Στρασβούργου. Επάνω στο λοφίσκο που σκεπάζει ό,τι απέμεινε από τα σώματα των άτυχων θυμάτων κατασκευάστηκε ένα σεμνό μνημείο αναφοράς όπου αναγράφονται η ιστορία και όλα τα ονόματα των θυμάτων που βρίσκονται θαμμένα στην ξένη γη.

Κατάσταση ονομάτων και βιογραφικό των σκελετοποιηθέντων θυμάτων του Ολοκαυτώματος, μελών της Ι.Κ. Θεσσαλονίκης

(Από τη μελέτη του Δρα Lang. Πληροφόρηση και διερεύνηση του κ. Χάϊντς Κούνιο.
Μετάφραση από τα γερμανικά του κ. Τζέκη Μπενμαγιόρ).

- 1) **David Akouni (Νταβίντ Ακούνι):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Σύμφωνα με την έκθεση αυτοψίας την ημέρα του θανάτου του ήταν περίπου 40 χρονών. Ο Νταβίντ Ακούνι, μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στα τέλη Απριλίου του 1943 στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά από τη Θεσσαλονίκη. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.
- 2) **Bella Alaluf (Μπέλλα Αλαλούφ):** Γεννήθηκε το 1923 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε τον Μάρτιο του 1943 με την πρώτη αποστολή στο Άουσβιτς. Στις 20 Μαρτίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.800 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 417 άνδρες και 192 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.191 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.
- 3) **Israel Albert (Ισραέλ Αλμπέρ):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στα τέλη Απριλίου του 1943 στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.
- 4) **Elvira Amar (Ελβίρα Αμάρ):** Γεννήθηκε το 1915 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 17 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 3.000 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 467 άνδρες και 262 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.271 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.
- 5) **Emma Amar (Εμμα Αμάρ):** Γεννήθηκε στις 5 Ιουνίου 1925 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 28 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 3.070 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 180 άνδρες και 361 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.529 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.
- 6) **Palomba Arnades (Παλόμπα Αρνάντες [Φερνάτες]):** Γεννήθηκε το 1923 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 17 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 3.000 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 467 άνδρες και 262 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.271 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.
- 7) **Aron Aron (Αρόν Αρόν):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Σύμφωνα με την έκθεση αυτοψίας ήταν περίπου 50 έως 55 χρονών την ημέρα του θανάτου του. Μετά

τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

8) **Nety Aruch (Νέτυ Αρούχ):** Γεννήθηκε το 1919 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 17 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 3.000 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 467 άνδρες και 262 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.271 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

9) **Esra Asser (Εζρά Ασέρ):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

10) **Allegra Attas (Αλέγκρα Αττάς):** Γεννήθηκε το 1919 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 24 Μαρτίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.800 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 584 άνδρες και 230 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.986 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

11) **Ernestine Baruch (Ερνεστίν Μπαρούχ):** Γεννήθηκε το 1918 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 13 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.800 Εβραίοι. Μετά τη «διαλογή», 500 άνδρες και 364 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.936 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

12) **Allegre Beracha (Αλέγκρε Μπεράχα):** Γεννήθηκε το 1922 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 17 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 3.000 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 467 άνδρες και 262 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.271 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

13) **Samuel Bluosilio (Σαμουέλ Μπλουοζίλιο [Μπενοζίλιο;]):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 22 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.800 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 255 άνδρες και 413 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.132 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

14) **Nisin Buchar (Νισίν Μπουχάρ-[Νισίμ Μπε(α)χάρ;]):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 13 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.800 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 500 άνδρες και 364 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.936 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

- 15) **Rebeca Cambeli (Ρεβέκα Καμπελή):** Γεννήθηκε το 1912 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 22 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.800 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 255 άνδρες και 413 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.132 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.
- 16) **Sarica Cambeli (Σαρίκα Καμπελή):** Γεννήθηκε στις 2 Νοεμβρίου 1923 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 18 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.501 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 360 άνδρες και 245 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.896 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.
- 17) **Elei Cohen (Ελί Κοέν):** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Όνομα μητρός: Ντόννα Κοέν. Ημερομηνία Γέννησης: Δεν κατέστη δυνατόν να εξακριβωθεί. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 22 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.501 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 360 άνδρες και 245 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.896 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε κι αυτός στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.
- 18) **Juli Cohen (Ζουλί Κοέν):** Γεννήθηκε το 1927 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στις 15 Μαρτίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς με την πρώτη αποστολή. Στις 20 Μαρτίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.800 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 417 άνδρες και 192 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.191 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.
- 19) **Sabi Dekalo (Σάμπη Ντεκάλο):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 17 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 3.000 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 467 άνδρες και 262 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.271 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 8 Ιουνίου 1943 από το Νοσοκομείο κρατουμένων της Μπούνα (Άουσβιτς ΙΙΙ) μεταφέρθηκε στο κεντρικό στρατόπεδο Άουσβιτς εξ αιτίας αρρυθμίας. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.
- 20) **Aron Esformes (Αρόν Εσφόρμες):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Σύμφωνα με την έκθεση αυτοψίας την ημέρα του θανάτου του ήταν περίπου 30 χρονών. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στα τέλη Απριλίου του 1943 στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.
- 21) **Aron Eskaloni (Αρόν Εσκαλονί):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στα τέλη Απριλίου του 1943 στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.
- 22) **Ester Eskenasy (Εστέρ Εσκεναζή):** Γεννήθηκε το 1924 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στις 15 Μαρτίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς με την πρώτη αποστολή. Στις 20 Μαρτίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την απο-

στολή περίπου 2.800 Εβραίοι. Μετά τη «διαλογή», 417 άνδρες και 192 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.191 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

23) Maurice Francese (Μορίς Φρανσές): Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Της Εστέρ και του Νταβίντ Φρανσές. Ημερομηνία Γέννησης: Δεν κατέστη δυνατόν να εξακριβωθεί. Μετά από ένα σύντομο περιορισμό του στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη από την Γκεστάπο, εκτοπίστηκε, στα τέλη Απριλίου του 1943, μαζί με τη δίδυμη αδελφή του και τους γονείς του, στο Άουσβιτς, με το 14ο τρένο μεταφοράς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

24) Abraham Franco (Αβραάμ Φράνκο): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στις 15 Μαρτίου 1943 με την πρώτη αποστολή στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Άουσβιτς. Στις 20 Μαρτίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.800 Εβραίοι. Μετά τη «διαλογή», 417 άνδρες και 192 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.191 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

25) Charles Hassan (Σαρλ Χασάν [Χασόν]): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στα τέλη Απριλίου του 1943 στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

Θάλαμος αερίων του στρατοπέδου Natzweiler.

26) Albert Isaak (Αλμπέρ Ιζάκ): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στα τέλη Απριλίου του 1943 στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

27) Israel Isak (Ισραήλ Ιζάκ): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 22 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.800 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 255 άνδρες και 413 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.132 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Ο Ιζάκ μεταφέρθηκε από το Νοσοκομείο Κρατούμενων της Μπούνα (Άουσβιτς III) στο κεντρικό στρατόπεδο Άουσβιτς εξ αιτίας ενός αποστήματος. (Ημερομηνία μεταφοράς του: Άγνωστη. Το έγγραφο είναι μερικώς κατεστραμμένο). Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

28) Sabetaj Kapon (Σαμπεταί Καπόν): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στα τέλη Απριλίου του

Ο J. Kramer, διοικητής του Natzweiler, κατά τη σύλληψη του από τους Βρετανούς.

1943 στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

29) Ichay Litchi (Ισαί Λίτση): Γεννήθηκε στις 13 Ιουλίου 1911 στη Θεσσαλονίκη. Μετά το γάμο του με την Εστέρ, το γένος Σαλόμ (στις 12 Σεπτεμβρίου 1929 στη Θεσσαλονίκη), το ζευγάρι μετανάστευσε στη Γαλλία στις αρχές της δεκαετίας του 1930. Είχαν τέσσερα παιδιά: Αλμπέρ (γεν. 1931), Σαρλ (γεν. 1932), Αρλέτ (γεν. 1934) και Ανρί (γεν. 10 Αυγούστου 1936). Ο Λίτση δούλευε στο Παρίσι σ' ένα υποδηματοποιείο. Η γυναίκα του πέθανε στις 24 Φεβρουαρίου 1941, σε νοσοκομείο του Παρισιού, σε ηλικία 30 ετών. Τα παιδιά φυγαδεύτηκαν εγκαίρως στα Πυρηνία Όρη. Στις 9 Φεβρουαρίου 1943, ο Ισαί Λίτση εκτοπίστηκε από το Ντρανσύ στο Άουσβιτς. Στις 11 Φεβρουαρίου ήρθαν μ' αυτήν την αποστολή αρ. 46, 1.000 Εβραίοι άνδρες γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 77 άνδρες και 91 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 832 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 17 Μαρτίου 1943, εγχειρίστηκε στο Νοσοκομείο Κρατουμένων του Άουσβιτς, Μπλοκ 21. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

30) Michael Marcus (Μιχαέλ Μάρκουσ): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη

Θεσσαλονίκη, εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 17 Απριλίου 1943, έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 3.000 Εβραίοι της Θεσσαλονίκης. Μετά τη «διαλογή», 467 άνδρες και 262 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.271 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

31) Maria Matalon (Μαρία Ματαλόν): Γεννήθηκε το 1923 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 25 Μαρτίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 1.901 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 459 άνδρες και 236 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.206 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

32) Abraham Matarasso (Αβραάμ Ματαράσο): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στις 15 Μαρτίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς με την πρώτη αποστολή. Στις 20 Μαρτίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.800 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 417 άνδρες και 192 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.191 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Τον Μάιο του 1943 εγχειρίστηκε στο Νοσοκομείο Κρατουμένων στο Μπλοκ 21. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

33) Lasas Menache (Λάζας [Λαζάρ;] Μενασέ): Γεννήθηκε το 1903 στη Θεσσαλονίκη. Της Ρεκάουλα (Ραχήλ;) και του Χαΐμ Μενασέ. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς με την πρώτη αποστολή. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους

θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

34) **Katerina Mosche (Κατερίνα Μοσέ):** Γεννήθηκε το 1928 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 25 Μαρτίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 1.901 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 459 άνδρες και 236 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.206 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

Ο Δρ. Hirt πραγματοποιεί αυτοψία σε πτώμα.

35) **Regina Nachman (Ρετζίνα Νάχμαν):** Γεννήθηκε το 1923 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 25 Μαρτίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 1.901 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 459 άνδρες και 236 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 1.206 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

36) **Siniora Nachmias (Σινιόρα Ναχμίας):** Γεννήθηκε στις 25 Μαρτίου 1926 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 22 Απριλίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.800 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 255 άνδρες και 432 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.132 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

37) **Dario Nathan (Ντάριο Νατάν):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Σύμφωνα με την έκθεση αυτοψίας ήταν περίπου 45 χρονών την ημέρα του θανάτου του. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

38) **Sarina Nissim (Σαρίνα Νισίμ):** Γεννήθηκε το 1906 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 28 Απριλίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 3.070 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 180 άνδρες και 361 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.529 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε κι αυτή στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

39) **Israel Rafael (Ισραέλ Ραφαέλ):** Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

40) Samuel Rafael (Σαμουέλ Ραφαέλ): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

41) Albert Saltiel (Αλμπέρ Σαλιτιέλ): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 13 Μαΐου 1943 ο Σαλιτιέλ εγχειρίστηκε για έλκος στο Νοσοκομείο Κρατούμενων, Μπλοκ 21. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

42) Maurice Saltiel (Μορίς Σαλιτιέλ): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

43) Maurice Saporta (Μορίς Σαπόρτα): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ'

αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

44) Mordochai Saul (Μορντοχάι Σαούλ): Γεννήθηκε μάλλον στη Θεσσαλονίκη. Ημερομηνία Γέννησης: Άγνωστη. Μετά τον περιορισμό του από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε κι αυτός στους θαλάμους αερίων στις 17 ή στις 19 Αυγούστου 1943.

45) Nina Sustiel (Νίνα Σουστιέλ): Γεννήθηκε στις 14 Ιουλίου 1920 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη, στα τέλη Απριλίου 1943 εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 4 Μαΐου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή περίπου 2.930 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 220 άνδρες και 318 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.392 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε κι αυτή στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

46) Martha Testa (Μάρθα Τέστα): Γεννήθηκε τον Ιούνιο του 1923 στη Θεσσαλονίκη. Μετά τον περιορισμό της από την Γκεστάπο στο γκέτο της συνοικίας Βαρόνου Χιρς στη Θεσσαλονίκη εκτοπίστηκε στο Άουσβιτς. Στις 9 Απριλίου 1943 έφθασαν εκεί μ' αυτήν την αποστολή 2.500 Εβραίοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Μετά τη «διαλογή», 318 άνδρες και 161 γυναίκες εστάλησαν στο στρατόπεδο ως κρατούμενοι, ενώ τα υπόλοιπα 2.021 άτομα εξοντώθηκαν αμέσως στους θαλάμους αερίων. Στις 30 Ιουλίου 1943 εκτοπίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Natzweiler-Struthof. Εκεί, δολοφονήθηκε κι αυτή στους θαλάμους αερίων στις 11 ή στις 13 Αυγούστου 1943.

Τα κοινωνικά χριστιανοεβραϊκά σωματεία στη Θεσσαλονίκη 1920-1936:

Τα καταστατικά και η δράση τους

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΡΟΥΣΣΟΥ

Στη Θεσσαλονίκη ανέπτυξαν δραστηριότητα ποικίλες επαγγελματικές συντεχνίες και πολιτιστικοί σύλλογοι, η ύπαρξη των οποίων μαρτυρείται ήδη από την εποχή του Βυζαντίου. Σε μια πόλη ωστόσο που στη συνέχεια κατέλαβαν οι Τούρκοι και τη διεκδικούσαν Σλάβοι και Έλληνες, η ίδρυση σωματείων, συλλόγων και αδελφοτήτων εξυπηρετούσε και εθνικούς σκοπούς.¹

Παράλληλα με τους Έλληνες, και οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης, οι οποίοι αποτελούσαν πλειοψηφία την περίοδο εκείνη και είχαν σημαντική οικονομική δύναμη, προέβησαν σε αντίστοιχες ενέργειες και ίδρυσαν δικούς τους συλλόγους και σωματεία. Σε γενικές γραμμές όμως οι δυο ομάδες δραστηριοποιήθηκαν ανεξάρτητα η μια από την άλλη.

Τα πράγματα βέβαια άλλαξαν με την επικράτηση νέων ιστορικών συνθηκών και συγκεκριμένα με την προσάρτηση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα. Οι φόβοι των Εβραίων της πόλης ότι η ένωση θα τους έθετε στο περιθώριο και παράλληλα η αρνητική προπαγάνδα Αυστρίας, Σερβίας και Βουλγαρίας, οδήγησαν την ελληνική κυβέρνηση στην υιοθέτηση μιας φιλοεβραϊκής πολιτικής. Βάσει αυτής δόθηκαν στους Εβραίους τα απαραίτητα προνόμια για τη διευκόλυνση της αφομοίωσής τους, ενώ παράλληλα υποστηρίχτηκε και η δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη. Εξ' άλλου η παρουσία των συμμαχικών στρατευμάτων στην πόλη κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο συνέβαλε στην ανάπτυξη των εμπορικών δραστηριοτήτων, γεγονός που οδήγησε στην ίδρυση μικτών επαγγελματικών συλλόγων. Αντίστοιχο ρόλο έπαιξε και η αρωγή των πλούσιων Ελλήνων σε Εβραίους, θύματα της μεγάλης πυρκαγιάς του 1917.²

Τρία χρόνια αργότερα άρχισαν να εμφανίζονται στη Θεσσαλονίκη κοινωνικοί σύλλογοι μικτής σύνθεσης (χριστιανοεβραϊκοί) που συνέχιζαν να ιδρύονται ως το 1936.³ Είναι γεγονός ότι από πολυεθνική και πολυθρησκευτική η πόλη αυτή, ενταγμένη πλέον στην ελληνική επικράτεια, εθνικοποιείται τόσο οι-

κονομικά όσο και πολιτιστικά και ακολουθεί τους διοικητικούς και πολιτικούς μηχανισμούς της πρωτεύουσας. Βιώνει με άμεσο τρόπο την εμπειρία του Μεγάλου Πολέμου, γίνεται πόλη προσφύγων αλλά και τόπος όπου λαμβάνουν χώρα οξυτάτες κοινωνικές αντιπαραθέσεις και μεγάλοι ταξικοί αγώνες. Είναι επίσης η πόλη που παρουσιάζει ποικιλία κοινωνικών στρωμάτων και πολιτιστικών παραδόσεων και παραμένει ανοιχτή στις διεθνείς επιδράσεις.⁴

Μέσα σ' αυτό το πλέγμα των οικονομικών, κοινωνικών και ιδεολογικών σχέσεων και ανακατατάξεων του Μεσοπολέμου εμφανίζονται τα ελληνικά - μικτά ως προς το θρήσκευμα - χριστιανοεβραϊκά σωματεία στην ιδιόμορφη πόλη της Θεσσαλονίκης.

Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι οι εν λόγω σύλλογοι και οι σύλλογοι γενικότερα ήταν οργανωμένοι βάσει του Νόμου 281 της 21/25 Ιουνίου 1914 περί σωματείων. Ο νόμος αυτός καθόρισε για πρώτη φορά τη λειτουργία όλων αυτών των οργανώσεων στο ελληνικό κράτος και διέκρινε τα σωματεία σε όσα είχαν νομική υπόσταση και σε μη αναγνωρισμένα.⁵ Τα αναγνωρισμένα σωματεία χωρίζονταν στα επαγγελματικά, τα αλληλοβοηθητικά και σε όσα είχαν κοινωνικούς σκοπούς. Για την αναγνώριση ενός σωματείου θεωρείται απαραίτητη η υποβολή αίτησης προς το Πρωτοδικείο της περιφέρειας, όπου πρόκειται να εδρεύσει. Κάθε σωματείο διέπεται από ένα καταστατικό, το οποίο πρέπει απαραίτητα να περιέχει ορισμένα στοιχεία, όπως το σκοπό για τον οποίο ιδρύεται ένας σύλλογος, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών του, την έκπτωση του διοικητικού συμβουλίου, καθώς και την τύχη της περιουσίας του. Επίσης, τα καταστατικά επιδέχονται τροποποιήσεως, εφόσον αυτή αναγνωριστεί από το Πρωτοδικείο.⁶

Συγκεκριμένα τώρα, οι κοινωνικοί χριστιανοεβραϊκοί σύλλογοι, ανάλογα με τους στόχους τους διακρίνονταν σε εκείνους που απέβλεπαν στη σύμπραξη Χριστιανών και Εβραίων -και αυτό μπορεί να το διακρίνει κανείς από τον τίτλο των σωματείων- και σε συνοικιακούς, ψυχαγωγικούς, φιλανθρωπικούς, εθνικούς και πολιτικούς.

Σωματεία προς σύσφιξη των σχέσεων Χριστιανών - Εβραίων

Η κατηγορία αυτή παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον, διότι ανάμεσα στους κοινωνικούς χριστιανοεβραϊκούς συλλόγους μόνο ένας αναφέρεται ξεκάθαρα στη σύμπραξη Χριστιανών και Εβραίων και αυτό δηλώνεται από την ονομασία του.⁷ Ο σύλλογος αυτός ιδρύθηκε στις αρχές του 1924 και έφερε την ονομασία *Ελληνικός Σύνδεσμος Αλληλεγγύης Χριστιανών - Ισραηλιτών Η Ομόνοια*.⁸ Η εμφάνιση του εν λόγω συλλόγου πραγματοποιήθηκε σε μια κρίσιμη και μεταβατική περίοδο για τη Θεσσαλονίκη και τους κατοίκους της. Χρειάζεται ν' αναφερθεί εδώ ότι οι Εβραίοι της πόλης είχαν θεωρηθεί υπεύθυνοι για την πτώση του Βενιζέλου από την εξουσία στις εκλογές του 1920. Επίσης, το 1923 δημιουργήθηκε από την κυβέρνηση Βενιζέλου ο χωριστός εκλογικός κατάλογος για τους Ισραηλίτες της πόλης και το 1924 καθιερώθηκε υποχρεωτική η Κυριακή αργία. Στο μεταξύ είχαν συσταθεί προφασιστικές οργανώσεις, ενώ δεν έλειψαν και αντιεβραϊκοί σύλλογοι που σκόπευαν να επιβάλουν την αφομοίωση στον εβραϊκό πληθυσμό.⁹

Ειδικότερα, η ίδρυση αντιεβραϊκών σωματείων προκάλεσε τις αντιδράσεις του τύπου του εξωτερικού, της ελληνικής κυβέρνησης και της γαλλόφωνης εβραϊκής εφημερίδας *Progres*, παραγόντων που συνέβαλαν στη σύσταση του συνδέσμου *Ομόνοια*.¹⁰ Στο σύλλογο συμμετείχαν επίλεκτα πρόσωπα της κοινωνίας της Θεσσαλονίκης,¹¹ γεγονός που ενίσχυε το κύρος του και παράλληλα έδειχνε ότι τα μέλη του θα κινητοποιούνταν για την προσέγγιση Χριστιανών και Εβραίων. Για το λόγο αυτό ο σύνδεσμος επιδίωκε την πνευματική συνεργασία των μελών του, την ίδρυση εντευκτηρίου και παραρτημάτων και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, την κατάλληλη διδασκαλία με διαλέξεις, ανακοινώσεις και συζητήσεις και την εγκατάσταση βιβλιοθήκης. Ακόμη, θεωρούσε χρήσιμη την προετοιμασία νυκτερινών μαθημάτων για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε όσους την αγνοούσαν (άρθρο 4).

Ωστόσο, τα πράγματα ήταν δύσκολα, καθώς οι σχέσεις μεταξύ των δύο ομάδων περνούσαν από διανοητικές εντάσεις καθόλη τη διάρκεια της περιόδου που εξετάζεται, πολύ περισσότερο όμως το διάστημα 1927 - 1931, κατά το οποίο οι Εβραίοι κατηγορούνταν ακόμη ως κομμουνιστές, ως αρνητές της αφομοίωσης και ως αντίπαλοι του κόμματος των Φιλελευθέρων και των υποστηρικτών του, σύμφωνα με τα εκλογικά αποτελέσματα της δεκαετίας 1920-1930.

Το τεταμένο κλίμα προοιωνίζε την έναρξη αντιε-

βραϊκών πρακτικών, οι οποίες - ανεξάρτητα από την κινητοποίηση μελών του συνδέσμου *Ομόνοια* υπέρ των Εβραίων συμπολιτών τους και παρά τη δράση συλλόγων Ισραηλιτών Αφομοιωτών- έφτασαν στο αποκορύφωμά τους με τον εμπρησμό του εβραϊκού συνοικισμού Κάμπελ τον Ιούνιο του 1931. Οι συνθήκες ήταν τέτοιες, ώστε καθιστούσαν άμεση την ανάγκη αποκλιμάκωσης της έντασης. Πράγματι, τις επόμενες μέρες μετά τις ταραχές ακολούθησαν συναντήσεις στο *Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης (Ε.Β.Ε.Θ.)* και στο *Εμπορικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης* με κεντρικό θέμα την εξεύρεση των τρόπων για τη σύσφιξη των δεσμών Χριστιανών και Ισραηλιτών της Θεσσαλονίκης.¹² Αν και αποφασίστηκε η ίδρυση χριστιανοεβραϊκού συνδέσμου, οι ελλιπείς πληροφορίες και η μη εύρεση σχετικού υλικού στα αρχεία δεν μας επιτρέπουν να γνωρίζουμε αν όντως υπήρξε τέτοιο σωματείο. Πάντως, μετά τα γεγονότα του Κάμπελ και ως το 1936 δεν υπάρχουν πληροφορίες για απόπειρες σύστασης συλλόγων που να προωθούν την προσέγγιση Χριστιανών και Εβραίων. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι οι υπόλοιποι σύλλογοι δε στηρίχτηκαν πρωτίστως στη συνεργασία των μελών τους για την επίτευξη των στόχων τους.

Συνοικιακά

Τα μικτά συνοικιακά σωματεία έπαιρναν το όνομά τους από το συνοικισμό, στον οποίο κατοικούσαν τα μέλη που προέβαιναν στην ίδρυσή τους. Άρχισαν να ιδρύονται ήδη από το 1920 και τα πρώτα απ' αυτά, είχαν ως μέλη Χριστιανούς, Εβραίους και μουσουλμάνους. Παρουσίασαν μια ιδιαίτερα αυξημένη κινητικότητα το 1923 και συνέχισαν με την ίδια δυναμική ως το 1928.

Σκοπός της σύστασής τους ήταν η εξεύρεση λύσεων σε ζητήματα που ανέκυψαν από την πυρκαγιά του 1917 και από την αθρόα έλευση των προσφύγων μετά το 1922 στη Θεσσαλονίκη. Κάποιοι από αυτούς τους συλλόγους βρέθηκαν σε αντιπαράθεση με το προσφυγικό στοιχείο εξαιτίας του ζητήματος της στέγασης. Κάποιοι άλλοι προσπάθησαν να διατηρήσουν το συνοικιακό τους χαρακτήρα, με την έννοια ότι σκόπευαν να επιλύσουν διάφορα προβλήματα του συνοικισμού τους που είχαν να κάνουν με την ύδρευση, το φωτισμό, κ.ά. Ορισμένοι πάλι κράτησαν είτε μια έμμεση πολιτική στάση, ή απέκτησαν στην πορεία μια σχεδόν καθαρή πολιτική απόχρωση, όπως ο *Κοινωνικός Σύνδεσμος κατοίκων Αγίας Φωτεινής*,¹³ η πολιτική δράση του οποίου έδειχνε ότι τα μέλη του κατείχαν σημαντική θέση στην κοινωνία της Θεσσαλονίκης, τέτοια που τους επέτρεπε - όταν φυσικά και το πολιτικό κλίμα το ευνοούσε -

να κινητοποιούνται και να παίρνουν θέση πάνω σε βασικά ζητήματα. Έτσι, μέλη του συλλόγου εξέφρασαν την υποστήριξή τους στους Εβραίους συμπολίτες τους ζητώντας την κατάργηση των χωριστών εκλογικών καταλόγων.¹⁴ Επίσης, στα σωματεία αυτά, κυρίως σ' εκείνα που είχαν πολιτική δραστηριότητα, η εβραϊκή παρουσία ήταν αισθητή, στοιχείο που ενισχύει την άποψη ότι οι Εβραίοι ενσωματώνονταν στην πολιτική ζωή της πόλης.

Σε γενικές γραμμές, πάντως, διαπιστώνεται ότι τα μικτά συνοικιακά σωματεία, εκτός από κάποιες εξαιρέσεις, δεν ιδρύονταν μόνο για να εκπληρώσουν τους στόχους που ανέφεραν στο καταστατικό τους. Οι νύξεις του τύπου της εποχής και η αμφισβήτηση για τον πραγματικό λόγο σύστασης αυτών των συλλόγων φαίνεται πως είχαν αρκετές δόσεις αλήθειας.

Ψυχαγωγικά

Από την άλλη, τα μικτά ψυχαγωγικά σωματεία, τα οποία ήταν και τα περισσότερα, ανέδειξαν με την εμφάνιση και τη δραστηριότητά τους πολιτισμικές ανάγκες της εποχής εκείνης. Γι' αυτό και παρουσίαζαν πολυμορφία. Ιδρύθηκαν σύλλογοι αθλητικοί, μουσικοί, ναυτικών αθλημάτων, επιστημονικοί, κ.ά, στους οποίους συμμετείχαν κυρίως νέοι.

Σ' ένα δεύτερο επίπεδο παρατηρείται ότι ορισμένα από τα σωματεία αυτά λειτούργησαν διατηρώντας μια ταξική βάση ή δομή. Υπήρχαν, δηλαδή, σωματεία στα οποία συμμετείχαν εργάτες και εμποροϋπάλληλοι, εκείνα που εξέφρασαν κυρίως τις πολιτιστικές ανάγκες των αστικών στρωμάτων της πόλης, αλλά και σωματεία που στηρίζονταν στην αρωγή των επίτιμων μελών τους, ατόμων δηλαδή που ανήκαν στα υψηλά κοινωνικά στρώματα και ξεχώριζαν για το μορφωτικό τους επίπεδο.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η πολιτική παράμετρος των μικτών ψυχαγωγικών συλλόγων. Έτσι, ο μικτός *Ποδοσφαιρικός και Αθλητικός Σύλλογος Εργατικός Αστήρ*,¹⁵ αν και ποδοσφαιρική ομάδα, στήριζε τη δράση του στο *Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης (Ε.Κ.Θ.)*.¹⁶ Το θέμα είναι ότι πολιτικές προσωπικότητες της περιόδου ήταν εγγεγραμμένες στα μητρώα μελών τέτοιων σωματείων, διατηρούσαν σχέσεις με

1	Διορ.	Αποστολάκης	πρόεδρος	Γοτ.	Καάσσαν
2	Σοάμ	Σκαζίς	ἀποσπ.β.	ὀδῶς	Σαμιαρίμ
3	Νου.	Μάνης	ἐπ. Γραμ.	"	Τσιμωβή
4	Σουτῆ	Ναζαριά	Τσιμιάς	"	Τραπέμ
5	Στόν	Βέρρος	ἔφορος	"	Αἰγύπτιος
6	Αποσ.	Κουμπουράς	ἐπιβουζας	"	Τσιμωβή
7	Σοάμ	Μαυσαράντο	"	"	Ορβύζης
8	Σταύρ.	Τσιμφοράντο	"	"	Μοτ. Σοκού
9	Μητ.	Σαουραμάτι	"	"	Κομπωβίς
10	Σομ.	Μωσιτών	"	"	"
11	Σαβῶν	Ματαζίς	"	"	"
12	Σο.	Σκοίν	"	"	"
13	Μωτῆ	Μωστούζης	"	"	Μοπαόζαϊν
14	Αἰών	Σαλαβόρο	"	"	Ἰδ. Ἰσομ. Ζ.

βεβαιώμεν ὅτι ἡ ἀποστολή μίσην ἐπικρατοῦσαν πρὸς τὴν ἑβραϊκὴν ἐξομὴν ἐκμεταλλοῦμεν ἐν τῷ 21^{στῷ} αἰῶνι τῆς ἡμετέρας ἐν καιρῷ μὴ ἐπικρατοῦμεν τῆς ἐβραϊκῆς ἐν τῷ 21^{στῷ} αἰῶνι.

Ἀποσπ. ἀπὸ τῆς ἀπομνημονεύσεως τοῦ 1924
 ὁ Γραμματεὺς

Μαν

Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ελληνικού Συνδέσμου Αλληλεγγύης Χριστιανών και Ισραηλιτών «Η Ομόνοια», Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας (I.A.M.), 1226/1924.

αυτά και ανέμεναν κομματική υποστήριξη από τα μέλη τους. Γι' αυτό και οι σύλλογοι παρακολουθούσαν πάντοτε στενά από τις Αρχές Ασφαλείας Θεσσαλονίκης, πολύ περισσότερο όμως όταν άρχισε να εφαρμόζεται το *Ιδιώνυμο*.¹⁷

Τέλος, ως προς τη θέση των Εβραίων στα εν λόγω σωματεία, γενικότερα η συμμετοχή τους σε τέτοιου είδους συλλόγους, ειδικά από το 1930 και εξής, ήταν περιορισμένη. Στην περίπτωση δε των σωματείων με ταξική συγκρότηση γίνεται σαφές ότι το εβραϊκό στοιχείο περιελάμβανε στους κόλπους του όλο το φάσμα των κοινωνικών στρωμάτων. Κατά βάση όμως συγκεντρώνονταν σ' αυτά Εβραίοι μικροαστοί και εργάτες.

Φιλανθρωπικά

Αξιόλογες προσπάθειες έγιναν και στον φιλανθρωπικό τομέα με έργα κοινής ωφέλειας, που τοποθετούνται χρονολογικά κυρίως στη δεκαετία του 1930 και εξής. Η ουσία έγκειται στο γεγονός ότι,

Χριστιανοί και Εβραίοι, ανεξάρτητα από την πολιτική τους τοποθέτηση, τους οικονομικούς ανταγωνισμούς και τις θρησκευτικές διαφορές τους, ήρθαν σε επικοινωνία για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων που αφορούσαν στην καταπολέμηση της ελονοσίας, της ανεργίας και της φτώχειας, την παροχή σίτισης στους ενδεείς και την αρωγή απόρων μελών της κοινωνίας.

Εκτός αυτού, η ίδρυση των μικτών φιλανθρωπικών σωματείων, τα οποία είχαν βασικό τους παρονομαστή την ταξική συγγένεια, δίνει την ευκαιρία συγκρότησης ενός ονομαστικού καταλόγου ορισμένων εκ των οικονομικά κυρίαρχων παραγόντων στη Μακεδονική πρωτεύουσα, βασικό στοιχείο των οποίων ήταν ότι διατηρούσαν διασυνδέσεις με πολιτικούς και οικονομικούς κύκλους της πόλης. Έτσι, στο σύλλογο *Φιλανθρωπική Ένωσις Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Θ.)*¹⁸ βρίσκονταν αντιπρόσωποι μεγάλων επιχειρήσεων, οι οποίοι συμμετείχαν ενεργά σε σημαντικούς οργανισμούς της Θεσσαλονίκης, όπως το *E.B.E.Θ.*, οι πολιτικές λέσχες, αλλά και οι στοές της πόλης.¹⁹ Σύμφωνα μάλιστα και με τα βιβλιογραφικά δεδομένα, οι ίδιοι αυτοί παράγοντες επέλεγαν τους υποψήφιους για το αξίωμα του δημάρχου.

Εθνικά

Όσον αφορά στους μικτούς εθνικούς συλλόγους, αυτοί λειτούργησαν στα πλαίσια της συλλογικής αλληλεγγύης, στοιχείο που αναφέρεται ως πρωταρχικός σκοπός σε όλα τα καταστατικά, και διατήρησαν μια «πολιτική - επικρατειακή αναφορά»²⁰ με την έννοια της σύνδεσης του έθνους μ' ένα εδαφικό κομμάτι. Για παράδειγμα, η *Εφεδρική Ένωσις Οπλιτών Θεσσαλονίκης*,²¹ απεικόνιζε στο μέσο της κυκλικής της σφραγίδας το χάρτη της Ελλάδας.

Συγκεκριμένα, η σύσταση των μικτών εθνικών σωματείων δίνει την αφορμή προβληματισμού σχετικά με το ιδεολογικό τους περιεχόμενο, το οποίο δεν φαίνεται να έχει ενιαίο χαρακτήρα. Έτσι, ο σύλλογος *Λεγεώνες Εθνικής Σωτηρίας*²² θεωρούσε ότι το πρόβλημα βρισκόταν στο εσωτερικό της χώρας και είχε να κάνει με τον κίνδυνο της κομμουνιστικής απειλής, ενώ αντλούσε και στοιχεία από τον ιταλικό φασισμό. Αντίθετα ο *Σύλλογος Πολυτέκνων Γονέων Θεσσαλονίκης και Περιχώρων Οι Άγιοι Πάντες*,²³ αν και διακήρυττε αντικομμουνιστικούς σκοπούς, έδινε κυρίως έμφαση στην εθνική προστασία της νεολαίας μέσα από το θεσμό της οικογένειας. Με τη σειρά της η *Εφεδρική Ένωσις Οπλιτών Θεσσαλονίκης* τόνιζε την ανάγκη ενίσχυσης του πατριωτικού φρονήματος, ενώ η *Εθνική Αναγέννησις*²⁴ η οποία πρόβαλε άμυνα ενάντια σε όποιον επιχειρούσε να

ανατρέψει το υπάρχον κοινωνικό καθεστώς, έμοιαζε να θεωρεί επικίνδυνη την επιρροή από το γερμανικό εθνικοσοσιαλισμό και τον ιταλικό φασισμό. Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό ότι τα μέλη αυτών των εθνικών σωματείων, αποπειράθηκαν να συνεργαστούν για να αντιμετωπίσουν, σύμφωνα και με τα καταστατικά, μια εθνική κρίση που κατά τα δικά τους δεδομένα απειλούσε την υπόσταση του κοινωνικού σχηματισμού. Η συμμετοχή δε Εβραίων σε εθνικού χαρακτήρα συλλόγους αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν σκεφτεί κανείς και τον παράγοντα συγκυρία. Την περίοδο που άρχισαν να συστήνονται τα περισσότερα μικτά εθνικά σωματεία, δηλαδή στις αρχές της δεκαετίας του 1930, οι Εβραίοι κατηγορούνταν για εθνική προδοσία, αλλά και ως κομμουνιστές, γι' αυτό και αρκετά, αμιγώς χριστιανικά, εθνικά σωματεία δε δέχονταν τους μη-χριστιανούς Έλληνες πολίτες να εγγραφούν ως μέλη τους, εννοώντας την πολυάριθμη εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης. Οπότε η παρουσία Ισραηλιτών σε εθνικά σωματεία, στα οποία δεν παρατηρούνται οποιοδήποτε περιορισμοί (φυλετικής ή εθνικής καταγωγής και θρησκευτικής συνείδησης) δήλωνε την απουσία αντισημιτικών αιχμών, στοιχείο που δεν ήταν ιδιαίτερα συνηθισμένο, αν αναλογισθεί κανείς τη διαδεδομένη σύζευξη αντικομμουνιστικής και αντισημιτικής ρητορείας.

Πολιτικά

Τέλος, τα μικτά πολιτικά σωματεία, όπως φαίνεται, υπηρετούσαν κυρίως τους σκοπούς του Λαϊκού κόμματος. Στους συγκεκριμένους συλλόγους η παρουσία των Εβραίων - μελών ήταν αισθητή και οι περισσότεροι, βάσει των στοιχείων που καταγράφονταν στους πίνακες των ιδρυτικών μελών, υπήρχαν στη *Λαϊκή Πολιτική Ένωσις Θεσσαλονίκης (Λ.Π.Ε.Θ.)*²⁵ σωματείο με μικροαστική σύνθεση. Εξάλλου, η πλειοψηφία του εβραϊκού πληθυσμού περιελάμβανε στους κόλπους της μισθωτούς και εργάτες με χαμηλό εισόδημα.

Αντίθετα, στα άλλα δυο σωματεία, το *Λαϊκό Πολιτικό Σύνδεσμο Μακεδονίας (Λ.Π.Σ.Μ.)*²⁶ και τον *Κεντρικό Πολιτικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης*²⁷ εκπροσωπούσαν Εβραίοι και χριστιανοί που ανήκαν στην αστική κοινωνία της Θεσσαλονίκης και οι οποίοι, όπως φαίνεται από τις καταστάσεις που περιέχουν τις διευθύνσεις των μελών, κατοικούσαν στο κέντρο της πόλης. Τα μέλη, λοιπόν, αυτών των μικτών πολιτικών συλλόγων προέρχονταν από την αστική και μικροαστική τάξη. Η διαφορά έγκειται στο ότι από τους αστούς των συγκεκριμένων σωματείων ξεπήδησαν προσωπικότητες, οι οποίες στην περίοδο του Μεσοπολέμου μετείχαν σε εκλογικές αναμετρήσεις.

Το γεγονός αυτό ενίσχυε τις απόψεις που ήθελαν τους πολιτικούς συλλόγους να είναι κέντρα κομματικών αποχρώσεων. Μάλιστα οι πολιτικές αυτές προσωπικότητες συνήθιζαν να παίρνουν θέση πάνω σε ειδικά ζητήματα που αφορούσαν χωριστά το προσφυγικό στοιχείο, τον ντόπιο πληθυσμό και την εβραϊκή κοινότητα. Κατά συνέπεια, ο ανταγωνισμός των κυρίαρχων ομάδων εισχωρούσε στην καθημερινή ζωή των λαϊκών στρωμάτων με αποτέλεσμα τη δημιουργία τριβών και την πρόκληση επεισοδίων ανάμεσα σε πρόσφυγες και Εβραίους.²⁸

Κλείνοντας, θα ήθελα να σημειώσω ότι η διείσδυση και των εν λόγω σωματείων σε όλο σχεδόν το φάσμα της κοινωνικής και πολιτικής ζωής των κατοίκων, προκαλούσε και φανέρωνε μια ευρύτερη κινητικότητα στη Θεσσαλονίκη που έμενε να μελετηθεί. Τα μικτά κοινωνικά σωματεία που εμφανίστηκαν στην πόλη από το 1920 ως το 1936 αποτέλεσαν στην ουσία φορείς ενός κοινωνικού διαλόγου, ο οποίος στηρίχτηκε στην επικοινωνία μεταξύ Χριστιανών και Εβραίων έτσι ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός της ίδρυσής τους. Μπορεί να μην κατάφεραν εξολοκλήρου αυτό που επιδίωκαν, μπορεί ορισμένες εσωτερικές αδυναμίες τους να μην τους το επέτρεψαν, και μόνο όμως η ύπαρξή τους τη δεδομένη χρονική περίοδο μαρτυρούσε τις προθέσεις τους.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Λαμπρινή Μαγαλιού, «Εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα των Συλλόγων της Θεσσαλονίκης», *Τα Ελληνικά σχολεία στη Θεσσαλονίκη κατά τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας*, εκδ. Κέντρο Ιστορίας Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1993, 132-133.
2. Ρένα Μόλχο, «Η αναγέννηση: Θεσσαλονίκη 1850-1918», *Η «πόλη των Εβραίων» και η αφύπνιση των Βαλκανίων*, (τίτλος πρωτοτύπου: *La «ville de Juifs» et le reveil des Balkans*), μτφρ. Γιώργος Καλαμάτης, εκδ. Εκάτη, 1994, 82-84.
3. Τα κοινωνικά χριστιανοεβραϊκά σωματεία άρχισαν να πληθαίνουν το 1920. Ως τότε Χριστιανοί και Εβραίοι φαίνεται πως δεν δραστηριοποιούνταν ιδιαίτερα από

1/	Αλέξανδρος Σωμόπουλος.	25 προμάχων.	Δεξφών	64.
2.	Αλέξανδρος Παπαλογγίνης.	Υφαντικός.	Συμβάν	3.
3.	Γεώργιος Παπαδόπουλος.	Σχεδιαστής.	Γαβριήλ	100.
4.	Απόστολος Μελλο.	Μαγιστής.	Μπαρμπατζής	49.
5.	Παναγιώτης Βιλιώτης.	Υφαντικός.	Ρήγας Γεωργίου	8.
6.	Αλέξανδρος Τριανταφυλλίδης.	Σχεδιαστής.	Τσίβου Σουλίου	21.
7.	Διαδίκαιος Σαββίτης.	Μαγιστής.	Συμβάν	6. Οχτ. 14.
8.	Γεώργιος Σελίνης.	Μαγιστής.	"	6. " 8.
9.	Νικόλαος Μαργαλιάνος.	Επιχειρηστής.	Γεννάδιου	19.
10.	Νικόλαος Παπαγιάννης.	Μαγιστής.	Συμβάν	6. Οχτ. 36.
11.	Απόστολος Σαββίτης.	Δραματουργός.	25 Μαγιστών	77.
12.	Νικόλαος Παπαγιάννης.	Επιχειρηστής.	Δεξφών	45.
13.	Απόστολος Μαργαλιάνος.	"	Πόλις Γραβιάς	-
14.	Νικόλαος Τριανταφυλλίδης.	Μαγιστής.	Συμβάν	49.
15.	Μαγιστής Παναγιώτης.	Καθεστώς.	25 Μαγιστών	17.
16.	Απόστολος Μαργαλιάνος.	Υποδηματοποιός.	25 Μαγιστών	-
17.	Γεώργιος Σαββίτης.	Υφαντικός.	Συμβάν	6. Οχτ. 038.
18.	Απόστολος Παπαγιάννης.	Μαγιστής.	"	6. Οχτ. 75.
19.	Κωνσταντίνος Τσιμεντίδης.	Επιχειρηστής.	Θερμοπύλων	17.
20.	" Τσιμεντίδης.	Κομμωτής.	"	17.
21.	Σταύρος Μουδόπουλος.	Επιχειρηστής.	Πόλις Σουλίου	18.
22.	Γεώργιος Σαββίτης.	Υφαντικός.	Συμβάν	6. Οχτ. 32.
23.	Γεώργιος Παπαγιάννης.	Μαγιστής.	Μαγιστών	27.
24.	Απόστολος Τσιμεντίδης.	Μαγιστής.	Συμβάν	6. Οχτ. 30.
25.	Γεώργιος Παπαγιάννης.	Κομμωτής.	"	6. Οχτ. 3.

Εν Δεξφώνη βλ. 14 Απριλίου 1933.
 Ο Γεν. Γραμματέας
 Α. Παπαγιάννης

Κατάλογος των ιδρυτών του σωματείου Λαϊκή Πολιτική Ένωσις Θεσσαλονίκης, Ι.Α.Μ., 891/1933.

κοινού σε συλλόγους κοινωνικού χαρακτήρα. Έτσι, στην έρευνα επιλέγεται ως χρονική αφετηρία το έτος 1920. Η εργασία εκτείνεται χρονολογικά ως το 1936, χρονιά κατά την οποία το μεταξικό καθεστώς, τόσο λόγω της ιδεολογίας και της πολιτικής του απέναντι στον εβραϊκό πληθυσμό όσο και εξαιτίας της άσκησης λογοκρισίας του Τύπου της εποχής, χρήζει ξεχωριστής μελέτης.

4. Αντώνης Λιάκος, «Η εμφάνιση των νεανικών οργανώσεων. Το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης», Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου *Ιστορικότητα της παιδικής ηλικίας και της νεότητας*, Αθήνα 1986, 600-601.
5. Σταύρος Μουδόπουλος, «Ο Νόμος 281/1914 για τα επαγγελματικά σωματεία και η επίδρασή του στην εξέλιξη του συνδικαλιστικού κινήματος», στο Γ.Θ. Μαυρογορδάτος - Χρ. Χ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Βενιζέλος και αστικός εκσυγχρονισμός*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1988, 241-242.
6. Μιχαήλ Ε. Πετυχάκης, *Νομοθεσία περί σωματείων κωδικοποιημένη*, Αθήνα 1959, 11 -13.
7. Ο δεύτερος σύλλογος που αναφέρεται στη συνερ-

γασία Χριστιανών και Εβραίων υπάγεται στην κατηγορία των επαγγελματικών σωματείων. Πρόκειται για την *Ελληνοϊσραηλιτική Εμπορική Λέσχη Θεσσαλονίκης*.

8. *Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, Φάκελοι Σωματείων από το Αρχείο Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης* [στο εξής *I.A.M.*], υποφάκελος 1226/1924.
9. Λιάκος, ό.π., 611 και Ιωάννης Π. Κακουλίδης, «Η συμμετοχή των Εβραίων της Θεσσαλονίκης στις ελληνικές εκλογές 1915-1936», *Πρακτικά του ΙΘ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου* (29-31 Μαΐου 1998) της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1999, 426-428.
10. Ρένα Μόλχο, «Ο εβραϊκός τύπος της Θεσσαλονίκης», *Ο Ελληνικός Εβραϊσμός* (Επιστημονικό Συμπόσιο, 3 και 4 Απριλίου 1998), εκδ. Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικών Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας (Ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), 161-162.
11. Βασικά μέλη του συλλόγου ήταν οι Στ. Γρηγοριάδης, πρόεδρος του Εμπορικού Συλλόγου και της Ελευθέρης ζώνης, ο Θεόφιλος Αναστασιάδης, διευθυντής της Ιονικής Τράπεζας, ο Χ. Ζουμετίκας της Τράπεζας Ανατολής, ο βιομήχανος Ζήσης Βέρρου και βασικό στέλεχος του *E.B.E.Θ.*, αλλά και γνωστές εβραϊκές φυσιογνωμίες της πόλης όπως ο Ισάκ Μασσαράνο, ο Ιωσήφ Νεχαμά, ο Ιάκωβος Καζές, ο Σαμουέλ Μποττών, ο Μωύς Μπενοζίλιο, ο Ισαάκ Κοέν, ο Δαβίδ Ματαλλών κ.ά., *Εφημερίς των Βαλκανίων*, 26 Δεκεμβρίου 1923, σ. 1.
12. *Στο ίδιο*, 10 Ιουλίου 1931, σ. 4.
13. *I.A.M.*, 379/1923 και *Μέγας Οδηγός Θεσσαλονίκης και Περιχώρων 1932-1933*, (διευθυντής Γαβριήλ Χ. Γαβριηλίδης), (στο εξής *Οδηγός*), Μετοχική Εκδοτική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη 1933, 514.
14. *Μακεδόνικα Νέα*, 15 Απριλίου 1933, 3.
15. *I.A.M.*, 1373/1926.
16. Το *E.K.Θ.* ιδρύθηκε το 1917. Σύμφωνα με τον Αβραάμ Μπεναρόγια, η ηγεσία του αρχικά δεν ανήκε στη σοσιαλιστική παράταξη του Κέντρου και κρατούσε αποστάσεις από τη *Φεντερασιόν*. Μετά την πυρκαγιά όμως του 1917, επήλθε αλλαγή στην πολιτική της τοποθέτηση, οπότε η στενή συνεργασία της με τη *Φεντερασιόν* για την περίθαλψη των πυροπαθών εργατών την έκανε να προσχωρήσει στη σοσιαλιστική παράταξη. Η πολιτική κατεύθυνση του *E.K.Θ.* ήταν σοσιαλιστική, αν και από το 1923 και εξής η δύναμή του σε σωματεία συρρικνώθηκε, Φουντανόπουλος, *Έλεγχος και ελευθερία*, 300 και Κώστας Φουντανόπουλος, «Η γλώσσα του συνδικαλισμού. Τα καταστατικά των εργατικών σωματείων της Θεσσαλονίκης (1914-1936): ιστορική και γλωσσολογική προσέγγιση», *Ιστορικά*, 10, τεύχ. 18-19 (1993), 211. Για τα σωματεία που βρίσκονταν κάτω από την επιρροή του *E.K.Θ.* βλ. *Οδηγός*, 112i.
17. Το 1929 ο ολοένα και πιο έντονος κρατικός αντικομμουνισμός βρήκε τη νομική έκφρασή του με το γνωστό *Ιδιώνυμο*. Το τελευταίο επιδίωκε την παύση ιδεών που στόχευαν στην ανατροπή «του κρατούντος κοινωνικού καθεστώτος». Προέβλεπε μάλιστα ποινή φυλάκισης έξι μηνών ή και εκτοπισμό μέχρι και δύο έτη στους αντιφρονούντες. Για το λόγο αυτό απαγορεύονταν οι δημόσιες συγκεντρώσεις σε κλειστούς χώρους ενώ το άρθρο 4 ανέφερε ότι «*Απαγορεύεται η σύστασις Σωματείων ή Ενώσεων οιασδήποτε μορφής δι'ων επιδιώκονται οι εν άρθρω 1 σκοποί. Τοιαύτα σωματεία ή Ενώσεις οιασδήποτε μορφής, διαλύονται δια δικαστικής αποφάσεως του Πρωτοδικείου*», Δημήτρης Λιβιεράτος, *Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα, 1929-1930*, τ. Δ', Αθήνα 1983, 42.
18. *I.A.M.*, 648/1931.
19. Γιώργος Μουτάφης, «Η οικονομική και κοινωνική δομή της Θεσσαλονίκης, 1929-1933. Μια προκαταρκτική εξέταση», *Θεσσαλονίκη*, Επιστημονική Επετηρίδα του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης του Δήμου Θεσσαλονίκης, τ. Β', Θεσσαλονίκη 1990, 377 και Ευαγγελία Α. Βαρέλλα, «Το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης κατά τα χρόνια του Μεσοπολέμου», *Θεσσαλονίκη*, Επιστημονική Επετηρίδα του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης του Δήμου Θεσσαλονίκης, τ. Δ', Θεσσαλονίκη 1994, 253.
20. Νίκος Δεμερτζής, «Ο Εθνικισμός ως ιδεολογία», *Έθνος - Κράτος - Εθνικισμός* (Επιστημονικό Συμπόσιο 21 και 22 Ιανουαρίου 1994), εκδ. Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, (Ιδρυτής: Σχολή Μωραΐτη), 90-94.
21. *I.A.M.*, 759/1932.
22. *Στο ίδιο*, 1333/1925.
23. *Στο ίδιο*, 497/1929. Τα γραφεία του συλλόγου ήταν στο μεγάλο Πελοσσώφ, Τσιμισκή 24, *Οδηγός*, 112στ.
24. *I.A.M.*, 840/1933.
25. *Στο ίδιο*, 891/1933.
26. *Στο ίδιο*, 211/1920.
27. *Στο ίδιο*, 212/1921.
28. Μουτάφης, ό.π., 400. Στην ουσία τα επεισόδια σε βάρος του εβραϊκού στοιχείου ήταν «*ακραία αντανάκλαση*» των κοινωνικών και οικονομικών αντιθέσεων προσφύγων και Εβραίων. Οι αντιπαραθέσεις αυτές εκφράζονταν στο πολιτικό πεδίο μέσα από τη συνεχή διαμάχη Βενιζελικών και Αντιβενιζελικών. Βλ. Γιάννης Στεφανίδης, «Η Μακεδονία του Μεσοπολέμου», *Η Νεότερη και Σύγχρονη Μακεδονία, Ιστορία - οικονομία - κοινωνία — πολιτισμός. Η Μακεδονία από την απελευθέρωση ως τις μέρες μας*, (επιμ. Ιωάννης Κολιόπουλος - Ιωάννης Χασιώτης), εκδ. Παπαζήση και Παρατηρητής, τ. Β', Θεσσαλονίκη, 68.

[Το παρόν κείμενο είναι βασισμένο στη μεταπτυχιακή εργασία της ιστορικού Κατερίνας Ρούσου].

Ένας εχθρός ιδανικός

Του ΓΚΑΖΜΕΝΤ ΚΑΠΛΑΝΙ

Τις προάλλες στο Παρίσι είχα την ευκαιρία να γνωρίσω από κοντά την Κατρίν Κοκινό. Μια Γαλλίδα διανοούμενη, που συνηθίζει να πάει ενάντια στο ρεύμα. Ειδικά ενάντια στο ρεύμα της λήθης και της μισαλλοδοξίας -τόσο της μόδας στην εποχή της (τόσο της μόδας είναι η μισαλλοδοξία στην εποχή μας, που πριν από μερικούς μήνες στο Ισραήλ αποκαλύφθηκε ομάδα Ισραηλινών νεοναζί που λάτρευαν τον Χίτλερ και τους SS!).

Εδώ και δέκα χρόνια η Κοκινό διευθύνει τη Διεθνή Εταιρεία Έρευνας για τα Εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας. Τις προάλλες κυκλοφόρησε ένα συγκλονιστικό βιβλίο, το οποίο επιμελείται η ίδια. (Σημείωση συντάξεως: Πρόκειται για το βιβλίο «L'Enfant et le Genocide», εκδόσεις Robert Laffont, Paris 2007). Πρόκειται για αφηγήσεις ατόμων που ως παιδιά κατάφεραν να βγουν ζωντανά από το ναζιστικό Ολοκαύτωμα. Εβραίοι και τσιγγάνοι, από δεκαπέντε χώρες τη Ευρώπης, επώνυμοι και ανώνυμοι, αφηγούνται τον όλεθρο με το βλέμμα του παιδιού.

Ξεφυλλίζοντας το βιβλίο, θυμήθηκα τη φράση ενός επιζήσαντος του Ολοκαυτώματος, του Κερτέζ: «Ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο, ο άνθρωπος το Άουσβιτς». Το Άουσβιτς: η μεγαλύτερη ήττα του Θεού και του ανθρώπου. Το αποκορύφωμα του αντισημιτισμού, σπρωγμένο σε όρια που ξεπερνούν ακόμα και τους κρυφούς πόθους του «κλασικού» μισαλλόδοξου, φτιαγμένο, ειδικά, για να εξαφανίσει από το Σύμπαν τον ιδανικότερο εχθρό της Ιστορίας: τους Εβραίους. Όσο και αν περνούν τα χρόνια και οι εποχές, ο «Εβραίος» παραμένει το Α και το Ω του φαντασιακού της μισαλλοδοξίας. Δεν μπορούν να τον αντικαταστήσουν πλήρως ούτε οι μετανάστες ούτε οι τσιγγάνοι (και το απύθμενο μίσος για το κράτος του Ισραήλ σήμερα εμπεριέχει, πιστεύω, γενναϊόδωρες δόσεις νοσταλγίας για τον καλό παλαιό καιρό των πογκρόμ ενάντια στους Εβραίους).

Τον Μεσαίωνα, όταν σάρωνε η μαύρη πανούκλα, έφταιγαν οι Εβραίοι. Τη Γαλλική Επανάσταση την

έκαναν οι Εβραίοι. Πίσω από τους μπολσεβίκους βρίσκονταν, φυσικά, οι Εβραίοι. Και τον καπιταλισμό τον έφεραν οι Εβραίοι. Την παγκοσμιοποίηση, ασυζητητί. Πίσω από την γρίπη των πτηνών, τους Δίδυμους Πύργους, τα στεγαστικά δάνεια, τα δάση που καίγονται, τη μεταγραφή του Μουρίνιο από την «Τσέλσι» άγνωστο πού, βρίσκονται -οπωσδήποτε- οι Εβραίοι.

Οι Εβραίοι είναι οι πασπαρτού του μισαλλόδοξου. Ένοχοι γιατί διατηρούσαν την ταυτότητά τους, κλεισμένοι από τους Ευρωπαίους στα γκέτο. Ένοχοι, ειδικά, όταν ήθελαν να βγουν από τα γκέτο, με την έλευση της νεωτερικότητας και της εποχής της χειραφέτησης. Ήταν τότε που ο «κρυφός Εβραίος» έγινε ο μεγάλος στόχος της μισαλλοδοξίας. «Το ότι ο Ντρέιφους είναι ικανός για προδοσία το συμπεραίνω από τη φυλή του», έγραφε ο Μορίς Μπαρές. Οι ναζί ούρλιαζαν: «Ο πιο επικίνδυνος Εβραίος είναι αυτός που δεν μοιάζει με Εβραίο». Έτσι, από τη νεωτερικότητα και μετά, ο αντισημίτης βρίσκεται σε μια άγρια αναζήτηση και «αποκάλυψη» των «κρυφών Εβραίων», που βρίσκονται πίσω από τα πάντα. Μέχρι το Άουσβιτς. Μέχρι τις ημέρες μας...

Στο αεροπλάνο της επιστροφής για την Ελλάδα, ξεφυλλίζω ελληνικές εφημερίδες. Πέφτω πάνω στην είδηση της δίκης ενάντια στο βιβλίο του Πλεύρη. Η εφημερίδα αναφέρει ένα απόσπασμα από το βιβλίο: «Έτσι θέλουν οι Εβραίοι. Διότι μόνον έτσι καταλαβαίνουν: εντός 24 ωρών και εκτελεστικό απόσπασμα». Μετά το Άουσβιτς, γράφει ο Κερτέζ, η κλασική ιστορία του αντισημιτισμού τέλειωσε. «Δηλαδή συνεχίζεται, αλλά με ένα είδος κούρασης και με έναν τρόπο λιγότερο κρυφό ταυτόχρονα. Έτσι στο μέλλον, ο παράσιτος θόρυβος της αντισημιτικής ιδεολογίας -η οποία δεν μπορεί να πείσει πια κανέναν για τίποτα- θα χρησιμεύσει, το πολύ, σαν άναρθρο σύνθημα ενθάρρυνσης, σαν μετρονόμος που σημαδεύει τον ρυθμό της καταστροφής των ανθρώπων»...

[«Τα Νέα», 11.12.2007]

Αβραάμ Μπεναρόγια του Ελιέζερ

Των Ρ. ΦΡΕΖΗ - Δ. ΡΗΓΙΝΟΥ

Στη γεμάτη δραστηριότητα και προσφορά ιστορία του Θεσσαλονικιώτικου Εβραϊσμού καταγράφεται και το όνομα του Αβραάμ Μπεναρόγια, το οποίο συνδέθηκε με το πρώτο σοβαρό ξεκίνημα ενός από τις πρώτες ρίζες του σοσιαλιστικού κόμματος στην Ελλάδα, καθώς και με τη δημιουργία εργατικών συνδικάτων, αρχικά του εβραϊκού κινήματος, που αποτέλεσαν το κέντρο του προλεταριάτου ανάμεσα στις άλλες εργατικές ομάδες του πληθυσμού.

Οι βιογράφοι του αναφέρουν ότι ο Μπεναρόγια «γεννήθηκε στην παραδουνάβια πόλη της Βουλγαρίας Λούντ και μεγάλωσε στη κοντινή πόλη Βιδίνι, όπου εγκαταστάθηκε η οικογένειά του». Άλλοι αναφέρουν ότι γεννήθηκε στο Βιδίνι. Ο ίδιος, όμως, ο Μπεναρόγια, όπως αναφέρεται στο βιβλίο του Θ. Μπενάκη «Ελπίδες και πλάνες» (Εκδ. «Στοχαστής», Αθήνα 1989, σελ. 53) γράφει ότι «Είναι αναγκαίο να διορθώσω μερικές παρανοήσεις σχετικά με τα πρώτα μου χρόνια. Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη και μνήθηκα στο σοσιαλισμό στη Βουλγαρία». Το 1907 είχε διορισθεί δάσκαλος στο εβραϊκό σχολείο της Φιλιππούπολης και εκεί άρχισε να διατηρεί σχέσεις με τους «ελεύθερους σοσιαλιστές» του Χαρλάκωφ που μετείχαν στο σοσιαλιστικό κίνημα της Βουλγαρίας. Την περίοδο αυτή εξέδωσε ένα φυλλάδιο με τίτλο «Το εβραϊκό ζήτημα και η σοσιαλδημοκρατία», άρχισε δε να συνεργάζεται με την εφημερίδα της Σόφιας «Ο Εβραϊός Εργάτης», που εξέδιδαν οι εκεί Εβραίοι σοσιαλιστές.

Το 1908 εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη, εργαζόμενος ως δάσκαλος του εκεί εβραϊκού σχολείου. Σύντομα όμως εγκατέλειψε το επάγγελμα αυτό για

να γίνει τυπογράφος γιατί όπως έγραψε «ήθελε να αποκτήσει ταξική συνείδηση και να αποκτήσει την εμπιστοσύνη των εργαζομένων».

Λίγους μήνες μετά την επανάσταση των Νεοτούρκων, το Σεπτέμβριο του 1908, συγκέντρωσε 30 περίπου συντρόφους του και αποφάσισαν την ίδρυση της «Ισραηλιτικής Εργατικής Λέσχης» με σκοπό να κάνουν ομιλίες-διαλέξεις για την επιμόρφωση των Εβραίων εργαζομένων. Το 1909 η Λέσχη εκτός από τους Εβραίους κρίθηκε αναγκαίο να συμπεριλάβει ως μέλη εργάτες και άλλων θρησκευμάτων-εθνοτήτων. Με πρωτοβουλία του Μπεναρόγια αποφασίστηκε η μετονομασία της Λέσχης σε πολιτική Οργάνωση με τίτλο «Εργατικός Σύνδεσμος Θεσσαλονίκης» (Ασσοσιασιόν Ουβραδέρα ντε Σαλόνικα), τη Γραμματεία του οποίου ανέλαβε ο ίδιος. Ένα χρόνο αργότερα -την επομέ-

νη της πρώτης επετείου από τη «Νεοτουρκική Επανάσταση» -με πρωτοβουλία του Μπεναρόγια, ιδρύθηκε η «Σοσιαλιστική Εργατική Ομοσπονδία» (Federation Socialista Laboradera) που έκτοτε έμεινε γνωστή στην ιστορία ως «Φεντερασιόν».

Η ιδρυτική Συνέλευση της Ομοσπονδίας έγινε τον Αύγουστο του 1909 και μέσα από τη Φεντερασιόν ο Μπεναρόγια έμελε να αναδειχθεί ως εξέχουσα φυσιογνωμία του εργατοσοσιαλιστικού κινήματος στα Βαλκάνια της εποχής εκείνης. Μια από τις πρώτες φροντίδες του ήταν η έκδοση ενός δημοσιογραφικού οργάνου, η οποία πραγματοποιήθηκε με την κυκλοφορία του πρώτου φύλλου, στις 15.8.1909, με τίτλο «Η εφημερίς του Εργάτη» (Τζορνάλε ντελ Λαβορατόρ). Ήταν εβδομαδιαία, τετρασέλιδη και κάθε σελίδα ήταν γραμμένη στα ελληνικά, ισπανοεβραϊκά,

τουρκικά και βουλγαρικά. Η πολυδάπανη αυτή έκδοση σταμάτησε την κυκλοφορία της το 1911.

Ο Μπεναρόγια κατατάχθηκε εθελοντής στον τουρκικό στρατό προκειμένου να συμμετάσχει στην εκστρατεία των «Νεοτούρκων» στην Κωνσταντινούπολη, που είχε σκοπό την καθαίρεση του «αιμοσταγούς» Σουλτάνου Αβδούλ Χαμίτ.

Μετά την επιστροφή του στη Θεσσαλονίκη, το 1911, ανέλαβε υπεύθυνος μιας νέας έκδοσης της Φεντερασιόν, της εφημερίδας «Εργατική Αλληλεγγύη» (Σολιδαριδάδ Ουβραδέρα).

Αν και Εβραίος ο Μπεναρόγια υπήρξε πολέμιος της «Σιωνιστικής ιδέας» και υπέρμαχος της «αφομοίωσης» των Εβραίων στις χώρες που ζούσαν. «Η ίδρυση εβραϊκού κράτους δεν έχει καμιά έννοια», έλεγε και πρόβαλε πάντα τις ιδέες του για την «επικράτηση του σοσιαλισμού». Ωστόσο δεν δίστασε να καλέσει στη Θεσσαλονίκη τους σοσιαλιστές αλλά και σιωνιστές Ιτσχάκ μπεν Τσβί και Δαβίδ μπεν Γκουριόν, μετέπειτα ηγέτες του Κράτους Ισραήλ, οι οποίοι μίλησαν στη Λέσχη της Φεντερασιόν.

Η όλη δραστηριότητα του Μπεναρόγια στους χώρους της εργατικής τάξης τον οδήγησε σε εξορίες και φυλακίσεις. (Το 1911 στη Σερβία, το 1912 στη Κων/πολη και στη συνέχεια στην Αθήνα, το 1914 εξορίστηκε στη Νάξο, το 1919 στη Φολέγανδρο και το 1924 στις φυλακές Αβέρωφ στην Αθήνα).

Λίγο μετά τη διακοπή της έκδοσης της εφημερίδας «Εργατική Αλληλεγγύη», που επέβαλαν οι Οθωμανικές Αρχές, ο Μπεναρόγια πρωτοστάτησε στην έκδοση της εφημερίδας «Αβάντι» (Εμπρός), η κυκλοφορία της οποίας συνεχίστηκε για πολλά χρόνια. Παράλληλα ο ίδιος έγραφε «μπροσούρες» για εργατικά-σοσιαλιστικά θέματα, ενώ ιδιαίτερη υπήρξε η συμμετοχή του, μέσα από τη Φεντερασιόν, για τη βοήθεια των πληγέντων τόσο κατά τη μεγάλη επιδημία χολέρας όσο και κατά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917 της Θεσσαλονίκης.

Το Σεπτέμβριο του 1918, μετέχοντας στο Πανεργατικό Συνέδριο, πρωτοστάτησε στην ίδρυση της «Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος», (Γ.Σ.Ε.Ε.) και εκλέχθηκε στην 11μελή Επιτροπή της. Για την επιτυχή αυτή έκβαση των προσπαθειών του έγραψε «Η συγκέντρωση όλων των εργατών συνετελέσθη». Στις αρχές Νοεμβρίου του ίδιου χρόνου, μετέχοντας στο Σοσιαλιστικό Συνέδριο, υπήρξε από τους συνιδρυτές του «Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμ-

ματος Ελλάδος» (Σ.Ε.Κ.Ε.) του οποίου αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα στελέχη του. Μέσα από το Κόμμα καθόριζε τους άξονες της πολιτικής του, υποστηρίζοντας ότι «Η μετωπική αντιπαράθεση με την Κυβέρνηση ήταν άκαιρη και θα έπρεπε να ακολουθηθεί μια πολιτική της «νόμιμης» παρουσίας του Κόμματος για να μπορέσει αυτό να κερδίσει χρόνο ώστε να αποκτήσει μια καλλίτερη οργάνωση».

Δυό χρόνια αργότερα το Σ.Ε.Κ.Ε. μετονομάστηκε σε «Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος» στο οποίο ο Μπεναρόγια μετείχε ενεργά και έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον Αγροτικό Συνδικαλισμό. Τις αντιλήψεις του δημοσίευσε στον τύπο («Εργατικός Αγώνας», «Ριζοσπάστης», «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» κ.ά.). Διεφώνησε όμως με τη πολιτική του Κ.Κ.Ε., η ηγεσία του οποίου τον διέγραψε από μέλος.

Το γεγονός αυτό του δημιούργησε μεγάλη πικρία. Ωστόσο όμως ως μεγάλος ηγέτης δεν εγκατέλειψε τον αγώνα του. Με άλλους δυσαρεστημένους συντρόφους του από το Σ.Ε.Κ.Ε. και το Κ.Κ.Ε., ίδρυσε μια Ομάδα Σοσιαλιστών που αποτέλεσε μια «νέα κίνηση» τη «Σοσιαλιστική Εργατική Ένωση», η οποία εξέδιδε το περιοδικό «Νέα Εποχή» και μέσα από αυτή ο Μπεναρόγια ασκούσε έντονη κριτική στην πολιτική του Κ.Κ.Ε.

Παράλληλα άρχισε να εργάζεται επαγγελματικά ως αντιπρόσωπος ενός Σοβιετικού πρακτορείου ναυλώσεων ταξιδίων στη Θεσσαλονίκη και παρακολουθούσε με ενδιαφέρον όλες τις εξελίξεις στο χώρο των εργαζομένων, ενώ εξάλλου έδειχνε ενδιαφέρον και για τα προβλήματα της εβραϊκής Κοινότητας Θεσσαλονίκης.

Στη διάρκεια του Ελληνο-Ιταλικού πολέμου δέχθηκε βαρύ πλήγμα, με την απώλεια του γιου του Λάζαρου που σκοτώθηκε σε μάχες στις 31.1.1941, υπηρετώντας στο μέτωπο ως δεκανέας του Ελληνικού Στρατού. Κατά την Κατοχή, στην περίοδο του ναζιστικού διωγμού των Εβραίων, το 1943, συνελήφθη με τη γυναίκα του και οδηγήθηκαν, με άλλες χιλιάδες Εβραίους στα χιτλερικά στρατόπεδα όπου εκεί η γυναίκα του εξοντώθηκε. Ο ίδιος επέζησε και επέστρεψε στην Ελλάδα. Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου συνδέθηκε με την Ομάδα των Μήτσου, Στρατή, Αγγελόπουλου, Τερζάκη, Σικελιανού, Καζαντζάκη, Πουλιόπουλου, κ.ά. σοσιαλιστών, με τους οποίους ίδρυσαν τη «Σοσιαλιστική Εργατική Ένωση» (ΣΚ.ΕΛΔ) μετέχοντας στη Κεντρική Επιτροπή της.

Ο Μπεναρόγια έχοντας σχέσεις με τα σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης αναζητούσε λύσεις στα αδιέξοδα που δημιούργησε ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα (1948) και διατύπωνε τις απόψεις του γράφοντας ότι: «Η σωστή τακτική δεν είναι ο εμφύλιος πόλεμος αλλά η πολιτική λύση του προβλήματος. Οι αντιθέσεις των ξένων δυνάμεων σε μια μεγάλη κρίση, κατά την οποία οι φτωχοί μεσογειακοί λαοί όπως ο ελληνικός, θα επέφεραν ανεπανόρθωτη ζημία. Είναι βέβαιο ότι η ειρήνη στην Ευρώπη, αλλά και στον κόσμο ολόκληρο, θα συμβάλλει πολύ περισσότερο από κάθε άλλη δύναμη, στην άνοδο του σοσιαλισμού τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα, ώστε να επικρατήσει η ψυχραιμία για την ομαλότητα και τη δημοκρατία».

Όταν ο Μπεναρόγια διαπίστωσε ότι στην Ελλάδα ο σοσιαλισμός έπαψε να υπάρχει με την έννοια της πολιτικής εφαρμογής του και από το 1952 να αφανίζεται το σοσιαλιστικό κόμμα, έκανε ένα ταξίδι στο Ισραήλ. Εκεί διαπίστωσε την πραγματοποίηση του «σιωνιστικού ονείρου», που στο παρελθόν καταπολέμησε. Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα δημοσίευσε διάφορα άρθρα του για την πρόοδο της χώρας αυτής στην εφημερίδα «Μάχη» και σε άλλα έντυπα. Το 1953 εγκαταστάθηκε μόνιμα στο Ισραήλ, στη πόλη Χολόν, όπου οι παλιοί φίλοι του Μπεν Τσβί και Μπεν Γκουριόν ενδιαφέρθηκαν για την αποκατάστασή του. Εκεί αρθρογραφούσε συχνά στο σοσιαλιστικό περιοδικό «Ελ Τιέμπο».

Μακριά από την Ελλάδα που τόσο αγάπησε και νοσταλγούσε, δεν έπαψε να ενδιαφέρεται και να πληροφορείται για τις πολιτικές εξελίξεις της, διατηρώντας συχνή αλληλογραφία με παλιούς συντρόφους του. Ο μεγάλος ηγέτης των εργατών και φωτισμένος δημοσιογράφος, ο «Βιβλικός Αβραάμ», όπως χαρακτηρίστηκε από το εργατικό κίνημα, πέθανε σε βαθειά γεράματα, σε ηλικία 94 ετών, ξεχασμένος, εγκαταλειμμένος και πικραμένος, χωρίς να αναγνωρισθεί η δράση του από το ελληνικό κράτος. Αυτός που σφράγισε την πορεία του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα, αφήνοντας ένα πλούσιο συγγραφικό έργο αλλά και τη μεγαλύτερη υποθήκη, πιστεύοντας απόλυτα σε ένα καλύτερο και ευτυχισμένο μέλλον για το αύριο.

Όπως έγραψε: «Για την επιτυχία της ενσωμάτωσης όλης της εργατικής τάξης, γύρω από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις καθώς και για τη δημιουργία μιας ισχυρής και αποφασιστικής πρωτοπορείας, πρέπει να γίνουν μεγάλες θυσίες. Οι θυσίες αυτές, θα είναι το τίμημα της επιτυχίας».

Είναι οι εγγυήσεις για την άνοδο της εργατικής τάξης στο ρόλο του ρυθμιστή στις κοινωνικο-πολιτικές εξελίξεις. Έτσι, θα πραγματοποιηθεί το όνειρο των ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού. Ο μετασχηματισμός της κοινωνίας είναι έργο των ιδίων των εργαζομένων».

Στις 26.4.1984 το Δημοτικό Συμβούλιο Βόλου, με την υπ' αριθ. 100 απόφασή του, τίμησε τον μεγάλο ηγέτη, αγωνιστή και συμπαραστάτη του εργατικού κινήματος Βόλου, ονοματοθετώντας ένα δρόμο της πόλης ως «Οδό Αβραάμ Μπεναρόγια».

Βιβλιογραφία

1. Αναστασιάδης Γ. - Μαραντζίδης Ν. - Κεραμοπούλου Χ. - Ταταλάς Β., *Το εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα της Θεσσαλονίκης*. Εκδ. Εργατ. Κέντρου Θεσσαλονίκης, 1997.
2. Δώδος Δημοσθ., *Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στις εκλογές του Ελληνικού κράτους 1915-1936*. Εκδ. Σαββάλας, 2005.
3. Ενεπεκίδης Πολυχρ., *Η Θεσσαλονίκη στα χρόνια 1875-1912*. Εκδ. Κυριακίδης, 1988.
4. Κορδάτος Γιάννης, *Η ιστορία του εργατικού κινήματος*. Εκδ. Μπουκουμάνης, 1972.
5. Μαρκέτος Σπυρ., *Η Φεντερασιόν και η εδραίωση του Ελληνικού σοσιαλισμού*. Πρακτικά Εταιρ. Μελέτης Ελλην. Εβραϊσμού «Οι εβραίοι στον ελληνικό χώρο, ζητήματα ιστορίας στη μακρά διάρκεια». Εκδ. Γαβριηλίδης, 1991.
6. Μόλχο Ρένα, *Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης 1856-1919. Μια ιδιαίτερη Κοινότητα*. Εκδ. Θεμέλιο, 2006.
7. Μοσκόφ Κωστής, *Θεσσαλονίκη. Τομή της μεταπρατικής πόλης*. Εκδ. Στοχαστής.
8. Μπενάκης Θεόδωρος, *Μπεναρόγια Αβραάμ, Η πρώτη σταδιοδρομία του Ελληνικού προλεταριάτου*. Εκδ. Ολκός, 1975.
9. *Μπεναρόγια Αβραάμ. Ελπίδες και πλάνες*. Εκδ. Στοχαστής, 1989.
10. Παπασταφίδας Βασ., *Η ιστορία του εργατικού συνδικαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα. 82 χρόνια Γ.Σ.Ε.Ε.* Εκδ. Σ. Μάγκου, 2001.
11. Φρεζής Ραφ., *Ο Εβραϊκός Τύπος στην Ελλάδα*. Εκδ. Ωρες, 1999.

[Άρθρα για τον Μπεναρόγια έχουν δημοσιευθεί στα τεύχη 3/σελ. 5, 4/17, 9/12, 20/23 και 22/13 του περιοδικού μας].

Ο Γερο Ραβίνος

Του ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το γνωστό μυθιστόρημα του Νίκου Καζαντζάκη «Ο Καπετάν Μιχάλης». Το μυθιστόρημα έχει ως γνωστόν ως ήρωα τον πατέρα του συγγραφέα και περιλαμβάνει σκηνές από τη ζωή στα Χανιά κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

«Έτσι, μέσα στις μυρωδιές, στις αγρυπνίες και στις τρομάρες, πέρασε η Μεγάλη Δευτέρα, η Μεγάλη Τρίτη, η Μεγάλη Τετάρτη· γλυκές, γαλάζιες βραδιές, οι βιολέτες είχαν ανθίσει σε όλες τις αυλές, κι οι κοπέλες θα τις έκοβαν μεθαύριο, τη Μεγάλη Παρασκευή, κουρμπάνι κι αυτές για τον Επιτάφιο, και μαζί τους κι οι πασχαλιές και τα στερνά απριλιάτικα τριαντάφυλλα. Ευτύς ως βασίλευε ο ήλιος, σφαλνούσαν οι χριστιανοί τα μαγαζιά τους, γύριζαν στα σπίτια τους, έτρωγαν βιαστικά τα ταπεινά νηστίσιμα — βρεχτοκούκια, μαρούλια, ωμές αγκινάρες, ταραμά, ελιές, ταχινόσουπα — και πηγαινοέρχονταν στην αυλή, στύλωναν το αυτί και περίμεναν. Κι αγάλια, λυπητερά, μέσα στο ήμερο μωροσκόταδο, ακούγονταν η καμπάνα του Αι-Μηνά, κι οι χριστιανοί έκαναν το σταυρό τους, άνοιγαν τις πόρτες, κι απ' όλα τα στενοσόκακα του Μεγάλου Κάστρου, σκυφτοί, λιγομίλητοι, δρόμωναν όλοι να δουν τί απογίνεται απόψε, πώς θα πονέσει πάλι απόψε στα χέρια των ανθρώπων ο Θεός.

Όσο προχωρούσαν τα Πάθη, αγρίευε κι η καρδιά των Κρητικών και πια τη Μεγάλη Πέμπτη, όταν άρχισαν τα δώδεκα Ευαγγέλια, και τότε ο Μητροπολίτης, τότε ο παπα-Μανόλης κι ο διάκος ανάγνωθαν με ανακλαμένη μονόσηρη φωνή πως πρόδωκε ο Γιούδας το Χριστό και πως άρχισαν να τον χτυπούν, να τον προγκούν και να τον βλωσέρνουν οι τοτινοί Αγαρηνοί, θρήνος σηκώθηκε στην εκκλησιά κι έτρεχαν όλοι οι Κρητικοί, με τις φουφούλες βράκες τους, λαχανιασμένοι πίσω από το Χριστό, και μπαινόβγαιναν από τον Άννα στον Καγιάφα και στον Πιλάτο, από τον Ομέρ Βρυώνη στο Μουσταφά πασά και στο Σουλτάνο, και ζητούσαν δικαιοσύνη.

Σα να κάθονταν απάνω στα κάρβουνα, άκουσαν, και βιάζονταν, τα πρώτα έξι Βαγγέλια, και αγριεμένοι πετάχτηκαν ολομεμιάς στην αυλή της εκκλησίας, όπου από νωρίς είχαν στήσει το Γιούδα, καμωμένο από κουρέλια κι άχυρα και μπογιές. Έπεσαν απάνω του, άλλοι με τα μαχαίρια, άλλοι με αναμμένα κεριά, τον μαχαίρωναν και του 'βαζαν φωτιά και γύρα τα παιδιά χόρευαν ουρλιάζοντας. Ανακουφίστηκαν, γαλήνεψαν λίγο και μπήκαν πάλι μέσα στην εκκλησιά ν' ακούσουν τα επίλοιπα Βαγγέλια.

Περίμενε το Θρασάκι ν' αποκαεί ο Γιούδας, χορο-

πηδούσε κι ούρλιαζε κι αυτός με τ' άλλα παιδιά, γύρα από τον προδότη που καίγονταν, κι υστέρα πήρε τους συντρόφους του, τά 'χαν όλα συφωνημένα, κρατούσε καθένας από ένα μπουκάλι πετρέλαιο κλεμμένο από το σπίτι τους κι ένα κουβάρι κουρέλια, κι έτρεξαν κατά την Οβριακή. Μπροστά, κεφαλή, τραβούσε το Θρασάκι, και πλάι του ο συμμαθητής του ο Λεβής, Οβραιόπουλο, που σιγά σιγά με τα Ρωμιόπουλα είχε γίνει ένα μαζί τους, δεν ήθελε να τον λένε Αβραμικό κι αλάδωτο, και γι' αυτό, κάθε που ήταν να σκαρώσουν καμιά βρωμοδουλειά στους Οβραίους, αυτός πρώτος και καλύτερος.

Τα σπίτια ήταν κατασκότεινα, έρημοι οι δρόμοι· έτρεχαν οι πιτσιρικοί, μερικά μπουκάλια είχαν ξεβουλώσει και χύνονταν, μύρισαν πετρέλαιο οι στρατές απ' όπου περνούσαν. Σε λίγο ακούστηκε η θάλασσα να χτυπιέται στους βράχους, κυλούσαν τα κύματα άγρια, κι ήθελαν να ριζούν τα βενετσάνικα μπεντένια· ζύγωναν πια στην Οβριακή. Το Θρασάκι άπλωσε το χέρι του, σταμάτησαν. Σμάριασαν γύρα του να βολευτούν πώς να βάλουν πυρκαγιά· ήταν όλοι όλοι εφτά· το Θρασάκι τους μοίρασε σπέρτα, έβγαλαν τις μποτίλιες, ξετύλιξαν τα κουρέλια και τα μούσκεψαν στο πετρέλαιο· οι τρεις θά 'βαζαν φωτιά στα σπίτια δεξιά, οι άλλοι τρεις στα σπίτια ζερβά, το Θρασάκι τους έδειξε πώς να μπήχνουν τα κουρέλια κάτω από την πόρτα, κι αν βρουν παράθυρο ανοιχτό, να τα πετούν με δύναμη μέσα.

— Κι εγώ, είπε μουσκεύοντας την κουρελαρία που κρατούσε, θα πάω να βάλω φωτιά στου παπά τους, του χαχάμη. Είναι φίλος του πατέρα μου, καλός άνθρωπος ο κακομοίρης.

Χαμόσπιτα, φτωχόσπιτα, άλλα από χώμα και ξερολιθι, άλλα από γαζοτενεκέδες. Μονάχα του χαχάμη το σπίτι ήταν λίγο πιο μεγάλο, με παράθυρο στο δρόμο κι ένα μικρό ξύλινο μπαλκονάκι.

Ο χαχάμης, αγαθό γεροντάκι, με αριά ασπρόκόκκινα γενάκια, με δυό πλεξούδες στις παραυτίδες, καμπουράκος, χλωμός, και φορούσε ένα στρογγυλό σκουφι από μενεξελί βελούδο. Ζούσε ολομόναχος στο χάρβαλο σπίτι, η γυναίκα του η Σαλονικιά χρόνια τώρα είχε πεθάνει, τα παιδιά του σκόρπισαν, ο σκύλος του ψόφησε, ένα καναρίνι πού 'χε και του 'κανε συντροφιά βρήκε μιά μέρα το κλουβί του ανοιχτό κι έφυγε, το κυνήγησε απάνω στο δώμα, μα πρόλαβε ένας γάτος της γειτονίας και τό 'φάγε, απόμεινε έτσι στα γεράματά του ολομόναχος με τον Ιεχωβά. Αυτοί πια οι δυό τους ανεβοκατέβαιναν τις σκάλες, κουβέντιαζαν και λογομαχούσαν μέσα στο σπίτι. Κι ίσια ίσια απόψε ο γέροντας δεν μπορούσε να κοιμηθεί, είχε αναμμένο

το φως κι ανοιχτή την Παλαιά Διαθήκη μπροστά του κι ανάγνωθε σουσουριστά, νανουριστά, το παμπάλαιο οβραϊκό συναξάρι. Τι μαρτύρια πέρασε η ράτσα του, τι ανελεήμονος σφυροκοπημένος στην έρημο Θεός ήταν αυτός που πήγαινε μπροστά, σαν κολόνα φωτιά, και την οδηγούσε! Τι ουρανογκρέμιστες, κακοτράχαλες ψυχές οι μεγάλοι προφητάδες, πώς ακουμπούσαν στο βουνό, πώς έτρωγαν κάρβουνα αναμμένα, πώς ανέβαιναν, μέσα σε πύρινο αμάξι, στον έβδομο ουρανό! Κι όταν ήρθε στερνός, ανυπεράσπιστος προφήτης, ο γιος της Μαρίας, κι ανέβηκε στο Γολγοθά — καταραμένη μέρα! — και σταυρώθηκε, πώς δέχτηκε, αλαλάζοντας, η σκληροτράχηλη ετούτη φυλή, απάνω στο κεφάλι της και στα κεφάλια των παιδιών της το αίμα του Αθώου! Πόσους αιώνες, κάθε χρόνο, τις ανοιξιάτικες ετούτες μέρες, σε όλες τις εκκλησιές τον σταυρώνουν, κι αναγιώνεται το μίσος για την οβραϊκή ράτσα! Σήκωσε τα κουρασμένα μάτια του από τη Βίβλο, κοίταξε πέρα από το παράθυρο τη νύχτα κι αναστέναξε: «Την ώρα ετούτη, συλλογίστηκε, καίνε στην αυλή του Αι-Μηνά το Γιούδα...». Μια στιγμή του φάνηκε πως άκουσε παιδιάτικα ξεφωνητά και τρεχάματα· μα είχε το νου του αυτός σε μεγάλους λογισμούς κι έσκυψε πάλι και βυθίστηκε στην ασήκωτη Διαθήκη του Θεού του.

Οι επτά πιτσιρίκοι είχαν σκορπίσει δεξά και ζερβά στα χαμόσπιτα, πετούσαν βιαστικά στους τοίχους τ' αναμμένα κουρέλια κι έτρεχαν παραπέρα χαρούμενοι και κατατρομαγμένοι. Μα η φωτιά, μη βρίσκοντας να φάει, έσβηνε γρήγορα και δεν απόμενε παρά, πνιχτικιά στον αέρα, η βρώμα του πετρελαίου.

Το Θρασάκι στράφηκε, δεν είδε καμιά φλόγα, μανάχα καπνούς, βλαστήμηξε.

— Τον κακό σας τον καιρό, κουτεντέδες! Μήτε φωτιά, μωρέ, δεν είστε άξιοι να βάλετε· τώρα θα με δείτε έμενα!

Μαζεύτηκαν όλοι γύρα του να πάρουν αρμήνεια· στέκουνταν τώρα απόξω από το σπίτι του χαχάμη.

— Ποιανού περίσσεψε πετρέλαιο; είπε το Θρασάκι· να μου το δώσει!

Ο Μανολιός του Μαστραπά κι ο Αντρίκος του Κρασογιώργη του άπλωσαν τα μεσαδειασμένα μπουκάλια τους· τ' άρπαξε το Θρασάκι, κατάβρεξε την πόρτα κι έβαλε δυό βρεμένα κουρέλια από κάτω. Πήρε από την τσέπη του το κουτί τα σπύριττα, έβαλε φωτιά. Ολομεμιάς οι φλόγες, κόκκινες, γαλαζωπές, ανέβηκαν κι έγλειψαν απαλά τα δυό σαρακοφαγωμένα θυρόφυλλα. Βούτηξε άλλο ένα κουρέλι στο πετρέλαιο, τού 'δωκε φωτιά, το πέταξε ψηλά μέσα από το ανοιχτό παράθυρο.

— Δρόμο! φώναξε ο Λεβής· πάμε στη βρύση να πλυθούμε, να μη μυρίζουμε πετρέλαιο και μας πάρουν χαμπάρι.

Έβαλαν τα πόδια τους στον ώμο οι πιτσιρίκοι, χάθηκαν μέσα στα νυχτοσόκακα, σκώντας στα γέλια.

Μα το Θρασάκι ήθελε να δει, να συδαιλίσει τη φωτιά, να τη βοηθήσει να κάμει στάχτη το οβραϊκό

σπίτι. «Τι πάει να πει, έλεγε με το νου του, να φκιάνεις Οβραίους με κουρέλια κι άχυρα και να τους καις· να καις ζωντανούς Οβραίους, αν θες νά 'χεις την ευκή του Χριστού!». Ζύγωσε να χύσει στην αναμμένη πόρτα και το επίλοιπο πετρέλαιο, μα κόπηκε απότομα η φόρα του, κόλλησε στον τοίχο· από το ανοιχτό παράθυρο ακούστηκε φωνή μεγάλη κι είδε το γερο-ραβίνο να πετιέται στο μπαλκόνι, να κουνάει τα χέρια και να φωνάζει:

— Φωτιά! Φωτιά! Βοήθεια, γειτόνοι!

Έσκυψε, είδε την πόρτα να καίγεται, τα σάστισε, άρχισε να τραβάει τα γένια του, να χτυπάει τα παλαμάκια και να φωνάζει:

— Βοήθεια! Βοήθεια!

Μα τα σπιτάκια γύρα του ήταν κατασκότεινα, όλοι οι γειτόνοι ήταν βυθισμένοι στον ύπνο, κανένας δεν πρόβαλε. Χύθηκε ο χαχάμης κάτω, ξεμαντάλωσε την πόρτα που καίγουνταν, βγήκε στο δρόμο. Τα είχε χαμένα· αντί να τρέξει να χτυπήσει τις πόρτες, κοίταζε, αποβλακωμένος, τις φλόγες ν' αγλείφουν το ξύλο.

Το Θρασάκι τον λυπήθηκε· πετάχτηκε από τον τοίχο, πήρε σβάρνα τις πόρτες, άρχισε να χτυπάει και να φωνάζει:

— Φωτιά! Φωτιά! Ζύγωσε το χαχάμη:

— Γέροντα, είπε, γύριζα από την εκκλησιά κι άκουσα τις φωνές. Σώπα, σώπα, μην κλαις· να οι γειτόνοι!

Κι αλήθεια, τα πορταλάκια άνοιγαν, πρόβαιναν μέσα στο φεγγαρόφωτο, με τα σώβρακά τους και τις σκουφίες, τρομαγμένοι, αγουροξυπνημένοι, οι Οβραίοι. Είδαν την πόρτα του χαχάμη τους να καίγεται, άρπαξαν τους κουβάδες, τράβηξαν νερό από τα πηγάδια, χιμούσαν και περέχυναν την πόρτα που καίγουνταν. Ανέβηκαν στον οντά, κι ο χαχάμης έτρεχε ξοπίσω τους, άρπαξε την Παλαιά Διαθήκη στην αγκαλιά του και ξαναγκρεμίστηκε στην αυλή. Έτρεχε το Θρασάκι μαζί με τους γειτόνους, κουβαλούσε κι αυτό νερό, έσβηνε· είχε κατακουραστεί κι ιδρώσει, μα 'ταν χαρούμενο. Κι όταν πια οι φλόγες καταλάγιασαν κι οι γειτόνοι τρύπωξαν πάλι μέσα, το Θρασάκι πήρε το χέρι του χαχάμη:

— Καληνύχτα, γέροντα, είπε, κοιμήσου τώρα ήσυχος· έσβησε η φωτιά!

Ο χαχάμης άπλωσε το χέρι, χάδεψε τα μαλλιά του παιδιού.

— Να σε χαίρουνται οι γονέοι σου, παιδί μου, είπε, εσύ μ' έσωσες. Τί ρεγάλο να σου κάμω, δεν έχω τίποτα, είμαι φτωχός.

Συλλογίστηκε μια στιγμή:

— Στάσου, είπε, κάτι έχω.

Στη γωνιά της αυλής άνθιζε μια τριανταφυλλιά· μέσα στο φεγγαρόφωτο ξεχώριζε, κάτασπρο, ένα μεγάλο τριαντάφυλλο. Το 'κοψε ο γέρος και το 'δωκε στο Θρασάκι:

— Πάρε το τριαντάφυλλο αυτό, είπε, να το μυρίζεις και να θυμάσαι, παιδί μου, την καλή πράξη που έκανες απόψε· μυρίζει κι αυτή σαν το τριαντάφυλλο!».

Ο Γιακός¹

Διήγημα του ΝΤΙΝΟΥ ΜΠΙΣΚΟΥ

Καλοκαίρι του 1940, λίγο πριν απ' τον πόλεμο. Ο χωματόδρομος της γειτονίας μου είχε τα χάλια του. Γεμάτος λακούβες, χώμα και κουρνιαχτό από τα κάρα που περνούσαν για τα νταμάρια.

Ευτυχώς, τα πεζοδρόμια ήταν στρωμένα, καλντερίμια. Και τα παιδιά της ηλικίας μου μπορούσαν να παίξουν με τα σέγκια (κότσια), τις μπιλίες και τα μερμέργια ένα σωρό παιχνίδια. Από χτυπήματα «Τα νταπ», μέχρι τις «Λακουβίτσες» και το πολυσύνθετο «Κοζ Μερμερέ», κατάλοιπο της τουρκικής κατοχής.

Τα μεγαλύτερα ξεμάκρηναν μέχρι τ' Αλώνια, κι από κει, τις γιορτάδες, στο πλάτωμα του Προφήτη Ηλία. Καμιά φορά και στα σύνορα του 1912, στη ραχοκοκαλιά του Λουσφακιού. Ο δρόμος ήταν κεντρικός, με κάποιες μικροστροφές. Ξεκίναγε από την κεντρική πλατεία. Διέσχιζε την πλατειούλα με τη Μεγάλη Μουριά, που γίνονταν το σαββατιάτικο παζάρι. Συνέχιζε προς το Παρθεναγωγείο, το Ωδείο του Πόντου και το «Νοικοκυργιό» του Κατσαρού με το περίφημο ούζο Τυρνάβου. Περνούσε από το σπίτι μου και στην Πουσπουρίτσα συναντούσε τη στροφή για τα «Μάρμαρα», τη συνοικία των ζευγιάδων.

Αυτή ήταν και η διαδρομή του Γιακό κάθε Πέμπτη απόγεμα. Μόνο που πάντοτε δεν προχωρούσε και τόσο.

«Κουβάρια, κουβαρίστρες/ Να πάρουν οι μοδίστρες/ Κουβάρια, κουβαράκια/ Για τα μοδιστράκια».

— Μαμάκα, έρχεται ο Γιακός!

— Τ' άκουσα, Ντίνο, άνοιξε την πόρτα! Βαρεία η αυλόπορτα, καλοδεχούμενος ο Γιακός.

Στην άκρη της αυλής, κάτω από τον ίσκιο της μεγάλης μπουρμπουτσιλιάς, μαζεύονται σε λίγο οι γειτόνισσες να ψωνίσουν. Η Μαριγούλα του Λιούλη, η Βαγγελή, η Αριστέα του Τσιαπανίκα, η Χατζήμχαινα, οι Ντολκούλες, καμιά φορά και οι δύο Πετρακούλαινες με τη Θάλεια την Καφίνα. Κι αν είχαν πιάσει τα κρύα, οι βλάχες που νοίκιαζαν για ξεχειμαδιό. Χαμηλοθωρούσα, σεμνή και πάντα καλοντυμένη στα μέτρα της γειτονιάς, η Κούλα του Καρακούκου. Η όμορφη υποψήφια νύφη, που τόσο τη συμπαθούσα. Μαζί, έρχονταν κι ένα τσούρμο παιδιά, να χαζέψουν.

Η κυρά - Ευθυμία - η μάνα μου, ήταν η πρώτη πελάτισσα, γιατί σα μοδίστρα, αγόραζε τις πιο πολλές κλωστές και τ' άλλα ψιλικά της ραπτικής της. Εγώ, το χαϊρόμουν που τόσος κόσμος μαζεύονταν σπίτι μας και πρόθυμα βοηθούσα τη γιαγιά μου, την Ευδοκία Καρατάκαινα, που φρόντιζε από νωρίς για το κέρασμα. Καβούρντιζε πρώτα τον καφέ, μετά το κριθάρι με τα ρεβύθια και πριν τα στουμπίσι στ πέτρινο ντουμπέκι, μ' έστελνε στο Μπακαλά ν' αγοράσω πέντε δεκάρες καραφύλια. Μετά το καβούρντισμα, τα στουμπούσε με το βαρύ χαβανόνερο. Κι έπιανε την ψιλή μεταξωτή της σίτα για το κοσκίνισμα. Όταν πια όλα ήταν έτοιμα, τις άλλες μέρες φώναζε από δίπλα την κυρά Βασιλικούλα τη Λάσκαίνα, τη φιλενάδα της, να πιουν μαζί τον καφέ τους. Μα τις Πέμπτες, το πρώτο κέρασμα ήταν για το Γιακό.

Δυο πλατιά καλάθια γεμάτα ψιλικά ηπραμάτια του.

Ξαπόσταινε λίγο, άπλωνε το «εμπόρευμα» να το δουν οι πελάτισσες και στερέωνε καλά την καρέκλα του να βολευτεί. Ύστερα, έφερνε το φλυτζάνι στα χείλη του για την πρώτη ρουφηξιά. Χαμογελούσε. Κι επαναλάμβανε τραγουδιστά, μα τώρα πολύ σιγανά, γεμάτος γλύκα:

«Κουβάρια, κουβαρίστρες/ Να πάρουν οι μοδίστρες/ Κουβάρια, κουβαράκια/ Για τα μοδιστράκια».

Ρωτούσαν οι γειτόνισσες τις τιμές κι αγόραζαν με φραγκοδίφραγκα βελόνες, κουβαρίστρες, ντεμισέδες κι ό,τι άλλο σχετικό με το ράψιμο. Αγόραζαν ακόμα μικροστολίδα για τα μαλλιά, αγκράφες, παραμάνες, κουμπιά και κουμπάκια κάθε λογής. Άπλωνε το χεράκι της κι η Κούλα και δε ρωτούσε. Πλήρωνε ό,τι έπρεπε κι αποτραβιόταν διακριτικά. Χαμογελούσε καλόκαρδα ο Γιακός σαν τέλειωνε το πάρε - δώσε. Έπινε το τελευταίο ποτήρι νερό, φρεσκοβγαμένο απ' το πηγάδι κι αγνάντευε τον ήλιο που έγερνε προς τη δύση, καθώς οι πελάτισσες αραίωναν.

Ήταν η ώρα του γυρισμού. Μια μέρα κουραστική, με μικροεισπράξεις, έκλεινε τον κύκλο της. Για μένα, όμως, ήταν το τέλος του πανηγυριού. Ήταν μια στεναχώρια, θά 'θελα να διαρκούσε ώρες αμέτρητες, ως τα μεσάνυχτα. Κι αν ήταν δυνατό, ο γέρο - Γιακός να 'μένε σπίτι μας. Αλλά έπρεπε να φύγει από τον Τύρναβο προτού τον πιάσει η νύχτα. Να πάει στους δικούς τους, στη Λάρισα. Δεκάξι χιλιόμετρα από δω κι οι συγκοινωνίες τα χρόνια εκείνα δεν ήταν ταχτικές.

Θα ξανάρχονταν την άλλη Πέμπτη. Τον καρτερούσα με λαχτάρα.

Με το σχολείο, το διάβασμα και το παιχνίδι, οι μέρες κυλούσαν γρήγορα. Ωσπου μας ήρθε ο πόλεμος. Και τότε όλα δυσκόλεψαν για όλους μας, μα πιο πολύ για το Γιακό και τη φυλή του. Μέσα στη δίνη του πολέμου και το δικό μας κυνηγητό, τον έχασα το Γιακό. Τον έκλαψα, σα νά 'ταν παππούς μου. Κι όταν στον Κάτω Όλυμπο, που τριγυρνούσαμε κι εμείς κυνηγημένοι, συνάντησα τον Αλμέρτο², ένα εικοσάχρονο παιδί που το 'κρυσαν οι Θεσσαλοί και μου 'δωσε το μαντάντο πως ζει, ένιωσα τόση χαρά, που περπάτησα πολλά χιλιόμετρα να τρέξω να το πω στη γιαγιά μου.

Χρόνια μετά, στην Αθήνα, ένας συνάδελφος, ο Ζακίνος³ μου είπε, πως ο Γιακός ήταν συγγενής του και πως είχε γλυτώσει από τη λαίλαπα του πολέμου. Είχε πεθάνει ειρηνικά, σε βαθειά γεράματα. Χάρηκα, μα κι ένας κόμπος έπνιξε το λαιμό μου, που δεν είχα μπορέσει να τον ξαναδώ ζωντανό.

Πολύ σ' αγαπούσα, Γιακό. Δέξου αυτές τις λίγες γραμμές στη μνήμη σου, από το αλλοτινό παιδί που του χάρισες με τη γαλήνια παρουσία και την ανθρωπιά σου ώρες χαράς. Να 'ναι ελαφρύ το χώμα της θεσσαλικής γης, της κοινής μας ιδιαίτερης πατρίδας, που σε σκεπάζει.

[Οι αναφερόμενοι από τον συγγραφέα είναι ο Ιακώβ Φις (1), ο Αλβέρτος Φις (2) και ο Ζακίνος Ταραμπουλός (3)].

ΝΕΟΙ ΣΤΗ ΔΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο διωγμός και το Ολοκαύτωμα των Εβραίων 1943 – 1944

Νέα έκδοση του Κ.Ι.Σ. και της Γ.Γ.Ν.Γ. αφιερωμένη στο Ολοκαύτωμα

Το βιβλίο «Νέοι στη Δίνη της Κατοχικής Ελλάδας - Ο διωγμός και το Ολοκαύτωμα των Εβραίων» αποτελεί έκδοση του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος, με την υποστήριξη της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με σκοπό την ευαισθητοποίηση της νεολαίας στην ιστορία του Ολοκαυτώματος και σε θέματα ρατσισμού.

Το έργο περιλαμβάνει προσωπικές μαρτυρίες νέων Ελλήνων Εβραίων που βίωσαν την Κατοχή, το διωγμό και τη φρίκη των ναζιστικών στρατοπέδων. Οι μαρτυρίες αυτές, ενταγμένες σε τρεις θεματικές ενότητες- που αποτελούνται από αφηγήσεις παιδιών που κρύβονταν, νέων που εντάχθηκαν στην Αντίσταση και ομήρων επιζώντων των ναζιστικών στρατοπέδων- παρουσιάζουν τις διαφορετικές πτυχές της ιστορίας των Εβραίων στην κατοχική Ελλάδα καθώς και τη γενοκτονία.

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά στον πρόλογο του ο πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. κ. Μωϋσής Κωνσταντίνης, «Πρόκειται για ένα βιβλίο που παρουσιάζει εσωτερικές βιωμένες καταστάσεις με συνταρακτικά περιστατικά τις οποίες οι αυτόπτες μάρτυρες περιγράφουν για πρώτη φορά».

Ο Γεν. Γραμματέας Νέας Γενιάς κ. Παντελής Σκλιάς, στον πρόλογο της έκδοσης υπογραμμίζει: «Οι σύγχρονοι αναγνώστες, μυούνται στο μάθημα μιας «άλλης» Ιστορίας, βιωμένης στην απομόνωση, σε τρομοκρατημένες γειτονιές, με αμπαρωμένες πόρτες. Καλούνται όμως ν' αναγνωρίσουν, πέρα από τις ευοίωνες διαφορές, τις λυπηρές αναγωγές στα κοινωνικά μορφώματα του σήμερα. Στην Ευρώπη του 21ου αιώνα, δεν παύουν να εκδηλώνονται φαινόμενα ρατσισμού εις βάρος των πλέον ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Υπό αυτό το πρίσμα –κι εδώ έγκειται ο

θησαυρός του- το Λεύκωμα αναδεικνύεται σ' έναν βαρύτιμο οδηγό «πλεύσης» για κάθε μελλοντικό μελετητή που καλείται να αποτρέψει ό,τι απειλεί το αναφαίρετο δώρο της ζωής».

Η πρώτη ενότητα, με τίτλο «Κατοχή – Διωγμός: παιδιά σε αναζήτηση καταφυγίου», περιλαμβάνει ιστορίες 15 παιδιών που επέζησαν κρυβόμενα. Μέσα από τις αφηγήσεις τους καταγράφεται η αγωνία, η αβεβαιότητα, τα προβλήματα ταυτότητας, οι καθημερινές δυσκολίες επιβίωσης, ο φόβος της προδοσίας ή και η μεγαλοψυχία της βοήθειας που δέχτηκαν από Χριστιανούς συνανθρώπους τους. Η ενότητα περιλαμβάνει εισαγωγή της ψυχαναλύτριας Αριέλλας Ασέρ, με θέμα «Παιδιά του Πολέμου αντιμέτωπα στο 'τραύμα του πραγματικού' – Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση». Στη μελέτη αυτή

η Α. Ασέρ καταγράφει και αναλύει τα προβλήματα των «παιδιών της Κατοχής», την αποτύπωσή τους στον ψυχικό τους κόσμο και τις συνέπειές τους στη μετέπειτα ζωή, στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον των επιζώντων.

Η δεύτερη ενότητα, «Εθνική Αντίσταση: Η συμμετοχή των Εβραίων και η βοήθεια των ανταρτών προς τους διωκόμενους», περιέχει 12 μαρτυρίες τότε νέων που επιβίωσαν είτε εντασσόμενοι στην Αντίσταση είτε χάρη στη βοήθεια των ανταρτών να μετακινηθούν μέσω ασφαλών οδών και να κρυφτούν. Η εισαγωγή στην ενότητα αυτή είναι του Αμερικανού καθηγητή του Πανεπιστημίου του Σινσινάτι κ. Στήβεν Μπούουμαν, ο οποίος έχει εκτενώς ασχοληθεί με το θέμα και έχει εκδώσει μελέτη του για τους Έλληνες Εβραίους στην Αντίσταση. Το θέμα της συμμετοχής των Εβραίων στην Αντίσταση έχει ελάχιστα παρουσιαστεί στην ελληνική βιβλιογραφία και πιστεύεται ότι μέσα από τις καταγεγραμμένες στο

βιβλίο μαρτυρίες φαίνονται οι αυθόρμητοι δεσμοί αλληλεγγύης, οι οργανωμένες προσπάθειες βοήθειας, τα γνήσια αισθήματα αντίστασης στον κατακτητή, ο φόβος των αντιποίνων, καθώς και πλήθος ιστορικών και κοινωνικών στοιχείων που συνθέτουν αυτή τη σελίδα της ιστορίας μας.

Στην τρίτη ενότητα, «*Στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης: Μαρτυρίες επιζώντων ομήρων*», καταγράφονται οι μαρτυρίες εννέα νέων που συνελήφθησαν κατά το διωγμό, εκτοπίστηκαν και βίωσαν τον απάνθρωπο παραλογισμό και τη φρίκη των ναζιστικών στρατοπέδων. Μέσα από τις αφηγήσεις τους γίνεται η αντιδιαστολή της ήρεμης προπολεμικής καθημερινότητας, με την τραγική συνειδητοποίηση της επικείμενης εξόντωσης, με το θάνατο παρόντα σε κάθε στιγμή της ημέρας, με τις ανείπωτες εμπειρίες και τα μετέπειτα μονίμως αναπάντητα ερωτήματα. Η εισαγωγή στο θέμα της ενότητας γίνεται από την ιστορικό κα Οντέτ Βαρών – Βασάρ, με τη μελέτη της «*Η γενοκτονία των Ελλήνων Εβραίων από τους Ναζί*». Η τεκμηριωμένη αυτή μελέτη, με πλήρη σχετική βιβλιογραφία, παραθέτει ιστορικά στοιχεία για την ανάπτυξη και την εφαρμογή της «*Τελικής Λύσης*» στην Ελλάδα από τους Ναζί και τους συμμάχους τους, παρουσιάζοντας και εξηγώντας παράλληλα τις απώλειες του εβραϊκού πληθυσμού σε σχέση με το χρόνο, τη μέθοδο και την περιοχή, δηλαδή σε συσχετισμό με τις τρεις διαφορετικές ζώνες Κατοχής (Γερμανική, Βουλγαρική, Ιταλική). Η εργασία εξετάζει επίσης το πώς εξελίχθηκε μεταπολεμικά και μέχρι σήμερα η καταγραφή της ιστορίας του Ολοκαυτώματος στην ιστοριογραφία, την εκπαίδευση, τα Μνημεία.

Η καταγραφή των μαρτυριών και τα κείμενα έγιναν από τον ιστορικό Αλέξιο Μενεξιάδη και τη συγγραφέα κα Βεατρίκη Σαΐας – Μαγρίζου, σε μια πολύμηνη εργασία κατά την οποία πήραν τις συνεντεύξεις και επιμελήθηκαν τα κείμενα. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε υλικό, αρχειακό και φωτογραφικό, του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος και του σχετικού καταλόγου της έκθεσής του με θέμα τα «*Κρυμμένα*

Ο Σαλβατώρ Μπακόλας, δεύτερος από δεξιά, στη 2η Μεραρχία Ανταρτών της Ε.Π.Ο.Ν.

Παιδιά στην Ελλάδα της Κατοχής».

Το βιβλίο περιλαμβάνει επίσης συγκεντρωτικό πίνακα των απωλειών του εβραϊκού πληθυσμού της Ελλάδας και ένα εύληπτο και λειτουργικό χρονολόγιο του ναζιστικού σχεδίου εξόντωσης των Εβραίων της Ευρώπης από το 1939 έως το 1945, της Ο. Βαρών – Βασάρ και του Α. Μενεξιάδη. Η επιμέλεια της έκδοσης έγινε από το Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων του Κ.Ι.Σ.

Το εξώφυλλο περιλαμβάνει έργο του γνωστού ζωγράφου Αλέκου Φασιανού, ειδικά φιλοτεχνημένο για το βιβλίο και για την Ημέρα Μνήμης Ολοκαυτώματος του 2008.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι ένα ακόμη ουσιαστικό στοιχείο της έκδοσης είναι το φωτογραφικό υλικό, το οποίο ευγενώς παραχώρησαν οι άνθρωποι των οποίων οι ιστορίες καταχωρούνται στο βιβλίο. Ο Γεν. Γραμματέας Νέας Γενιάς γράφει σχετικά στον πρόλογό του: «*Τα φωτογραφικά αρχεία της έκδοσης αποστομώνουν με την απλότητά τους. Αντίθετα με την τραγικότητα των θεματικών αξόνων του λευκώματος, εδώ απαθανατίζεται το ζωτικό, φωτεινό πρόσωπο της ειρήνης και διατρανώνεται η υποχρέωση του σύγχρονου*

Η Έλλη Σακκή, αριστερά και η Άννα Κοέν-Αντζελ, εθελόντριες αδελφές, με ασθενείς της κλινικής Χ. Γεωργίου, που αποτελούσε τμήμα του Στρατιωτικού Νοσοκομείου Βόλου, το Μάρτιο του 1941.

κόσμου, ενός κόσμου χωρίς διακρίσεις, να την προασπίζεται. Ζεστά σπιτικά, ηλιόλουστα προαύλια, όμορφα χαμόγελα, ανοιχτές αγκαλιές πλουτίζουν το Λεύκωμα και το καθιστούν τραγικό κειμήλιο της Κατοχικής περιόδου».

Παραμύθια και Πραγματικότητα

► *Συνέχεια από τη σελίδα 2*

των ελληνικών ημερησίων εφημερίδων και των τηλεοπτικών καναλιών για να γίνει αντιληπτό ότι τα Μ.Μ.Ε. βρίσκονται σχεδόν παντού στα χέρια επιχειρηματιών που -όπως συμβαίνει στην Ελλάδα- δεν είναι κατά κανόνα Εβραίοι!).

ΘΑ ΗΤΑΝ, ΒΕΒΑΙΑ, ΑΝΑΛΗΘΕΣ το να υποστηριχτεί ότι δεν επικρατεί συσπείρωση των εβραϊκών δυνάμεων ανά την οικουμένη. Πρόκειται για αρχή που ακολουθούν πάντα οι εθνικές, θρησκευτικές, φυλετικές κ.ά. μειοψηφικές ομάδες στις διάφορες χώρες, σ' όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη μας (π.χ., αυτή ήταν η πολιτική των πρώτων Ελλήνων μεταναστών στις Η.Π.Α. τον 19^ο και κυρίως από τις αρχές του 20ού αιώνα, στη Γερμανία κατά τη δεκαετία του 1950, στην Αυστραλία μέχρι σήμερα κ.λπ.). Αυτή η συσπείρωση όταν είναι αξιόλογη και δυναμική μπορεί να θεωρηθεί ως λόμπι, που σημαίνει «ομάδα πίεσης» για την προάσπιση διαφόρων γενικών θεμάτων. (Παρόμοια ισχυρό είναι κατά καιρούς το ελληνικό λόμπι στις Η.Π.Α.). Δεν είναι ούτε κρυφό, ούτε κακό η αλληλοϋποστήριξη ομοεθνών και ομοθρήσκων στις ξένες χώρες.

Αποτελεί αυτή η αλληλεγγύη ένα φυσιολογικό όπλο προστασίας, ενδυνάμωσης.

ΠΑ ΝΑ ΕΠΑΝΕΛΘΟΥΜΕ στο εβραϊκό λόμπι κυρίως στις Η.Π.Α. -για το οποίο πλέκονται από τους αντισημίτες υπερβολικά μυθεύματα- αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές φορές το συγκεκριμένο λόμπι βοήθησε με έντιμη ανιδιοτέλεια, αποτελεσματικά τις ελληνικές θέσεις. Πολιτικοί ηγέτες, υπεύθυνοι κατά καιρούς κυβερνητικοί παράγοντες, επίσημοι εκπρόσωποι της χώρας μας -όπως πρέσβεις, ευρωβουλευτές, εθνικές αντιπροσωπείες κ.ά.- έχουν κατ' επανάληψιν απευθυνθεί στο εξωτερικό και έχουν υποστηριχτεί ενεργά από το εβραϊκό λόμπι στη διεκδίκηση ελληνικών εθνικών θεμάτων. Δεν μπορεί -και δεν πρέπει- να γίνεται ευρύτερη αποτύπωση αυτών των ενεργειών, όπως, όμως, δεν είναι σωστό να γίνεται και παραγνώρισή τους. Τα φιλικά μικρά κράτη, όσο κι αν δεν πρέπει να γίνεται δημόσια γνωστό, έχουν πολλούς τρόπους να συνεργάζονται και να αλληλοϋποστηρίζονται, τόσο επίσημα όσο και ανεπίσημα. Σήμερα γίνεται από τις στήλες του περιοδικού μας απλή αναφορά των όσων οι υπεύθυνοι παράγοντες της ελληνικής πολιτικής γνωρίζουν και αναγνωρίζουν.

ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

«Κι α σου μιλώ με παραμύθια...»

Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ

Μας αρέσουν οι μύθοι, στην προσωπική μας ζωή αλλά και στον κοινό μας βίο, τον εθνικό. Μας αρέσει να αρπαζόμαστε από μύθους, στην αφήγηση των οποίων είμαστε οι πρωταγωνιστές, σαν ιδανικοί ήρωες ή σαν στόχος ιταμών συνωμοτών, η εικαζόμενη σκοτεινή δράση των οποίων εις βάρος μας υποτίθεται ότι αποδεικνύει αναμφίλεκτα την αξία και τη μοναδικότητά μας. Μας αρέσει, λόγου χάρη, να πιστεύουμε, και να το διαδίδουμε από περιοδικά, εφημερίδες, κανάλια και Διαδίκτυο, ότι η ελληνική για μία και μόνη ψήφο δεν επελέγη ως επίσημη γλώσσα των νεοσύστατων Ηνωμένων Πολιτειών το 1776' το ότι ποτέ δεν έγινε

τέτοια ψηφοφορία, δεν εμποδίζει την εθνογλωσσική μας φαντασίωση να μακροημερεύει. Μας αρέσει να γράφουμε και να λέμε ότι η ελληνική γλώσσα διαθέτει έξι εκατομμύρια λέξεις και ότι κοτζάμ Μπιλ Γκέιτς πρόσταξε τους επιτελείς του να μάθουν αρχαιοελληνικά, διότι λέει άνευ αρχαίων (που «είναι η μόνη νοηματική και μαθηματική γλώσσα»), οι υπολογιστές είναι απλώς κάτι παραπάνω από γραφομηχανή· ούτε ο Γκέιτς έχει δώσει τέτοια διαταγή ούτε τα έξι εκατομμύρια έχουν περισσότερη αλήθεια από όσα ιστορούσε κάθε βράδυ η Χαλιμά, αυτό όμως δεν σημαίνει τίποτε για τους αποφασισμένους.

Μα μήπως αποσύρθηκε από το προσκήνιο ο μύ-

θος πως τάχα ο σκοτεινός συνωμότης Χένρι Κίσιγκερ δήλωσε μια φορά κι έναν καιρό τα εξής: «Ο ελληνικός λαός είναι ατίθασος και γι' αυτό πρέπει να τον πλήξουμε βαθιά στις πολιτιστικές του ρίζες. Τότε ίσως συννετιστεί. Εννοώ δηλαδή τη θρησκεία, τα πνευματικά και ιστορικά του αποθέματα, ώστε να εξουδετερώσουμε κάθε δυνατότητά του να αναπτυχθεί και να διακριθεί, να επικρατήσει, για να μη μας παρενοχλεί στα Βαλκάνια, να μη μας απασχολεί στην Ανατολική Μεσόγειο, στη Μέση Ανατολή, σε όλη αυτή τη νευραλγική περιοχή, μεγάλης στρατηγικής σημασίας για μας, για την πολιτική των ΗΠΑ».

Πάνε χρόνια τώρα που αποδείχθηκε (και με σχετική διάψευση του Κίσιγκερ και επειδή οι πρώτοι εισαγωγείς της «δήλωσης», το περιοδικό «Νέμεσις»

της κ. Λιάνας Κανέλλη, δεν κατάφεραν ποτέ να υποδείξουν πού την εντόπισαν) ότι η όλη υπόθεση δεν έχει ίχνος αλήθειας. Κι όμως αμετάπειστοι ορισμένοι δημοσιογράφοι, πολιτικοί και πανεπιστημιακοί, συνεχίζουν, φενακίζοντας και φενακίζόμενοι, να στηρίζουν τον ελληνοκεντρισμό τους στη βακτηρία του ψεύδους.

Τελευταίος αναπαραγωγός του μύθου, και σε σχεδόν πανεθνικό ακροατήριο πια, ο Λάκης Λαζόπουλος, στο «Τσαντίρι» της περασμένης εβδομάδας. Επικυρωμένος τώρα από τη δημοτικότητα του Λαζόπουλου, ο μύθος θα αντέξει άλλη μια εικοσαετία. Πώς το λέγε ο Σεφέρης στον «Τελευταίο σταθμό» του; «Κι α σου μιλώ με παραμύθια και παραβολές / είναι γιατί τ' ακούς γλυκότερα». Κάπως έτσι.

[«Καθημερινή», 15.4.2008]

Εβραίοι μας κυνηγούν...

Από σχόλιο του ΜΑΚΗ ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ

(«Απογευματινή», 6.5.2008) παραλαμβάνουμε το παρακάτω απόσπασμα:

Η παραδοξολογία γίνεται πιο εύκολα αντιληπτή και λειτουργεί ευκολότερα ως άλλοθι από την αποδοχή ευθυνών. Τον τελευταίο καιρό συζήτησα με δεκάδες ανθρώπους, που είχαν απάντηση για ό,τι πάει στραβά στον τόπο και στη ζωή τους.

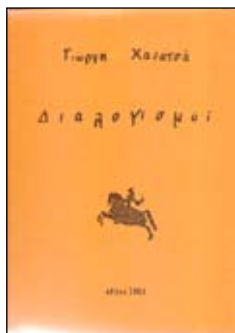
Όπως πάντα, την πρώτη θέση ανάμεσα στους «εκπροσώπους του σκότους» είχαν οι Εβραίοι. Οι Εβραίοι φταίνε για τη διεθνή οικονομική κρίση, οι Εβραίοι για το Σκοπιανό γιατί θα φτιάξουν εκεί το κράτος τους αν τυχόν τους απωθήσουν από την πατρίδα γη οι Άραβες, οι Εβραίοι φταίνε για τη στάση των Η.Π.Α. απέναντί μας και οι Εβραίοι για την έλλειψη ρευστού στην αγορά. Ο θείος ο Πίτερ ξέρει κι αυτός ότι στην Αυστραλία οι Εβραίοι τον κυνηγάνε για να μην πουλάει πολλά «φισ εντ τσιπς», ο μακαρίτης λαϊκός βάρδος διακήρυξε ότι δεν βγάζει δίσκους γιατί οι Εβραίοι τον καταδίωκαν, και ο μαστρο-Ηλιάς ο συνεργειατζής στους Εβραίους αποδίδει τη μείωση των εργασιών του από τη λειτουργία των εταιρικών σέρβις. Το κυριότερο: ο μαστρο-Ρουσσέτος πιστεύει ότι οι Εβραίοι φταίνε που δεν παίρνει πια πολλές εργολαβίες στη Ζοφριά που κάποτε... μονοπωλούσε!

Οι Έλληνες δημοσιογράφοι στα χρόνια της Κατοχής

Από επιστολή του γνωστού αντιστασιακού κ. Γεωργίου Καραντζά (Προέδρου της Ενώσεως Συντακτών την περίοδο 1943-1944), στην «Καθημερινή» (18.11.1978), που αναφέρεται στη δράση της Ενώσεως Συντακτών κατά την Κατοχή, μεταφέρουμε την παρακάτω παράγραφο:

«Όταν άρχισε και στην Αθήνα ο διωγμός των Εβραίων εκτός από τις έντονες διαμαρτυρίες στις γερμανικές αρχές Κατοχής, έγινε σύσκεψη στη Μητρόπολη των Προέδρων των Οργανώσεων και ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός παρακάλεσε τον Πρόεδρο της Ενώσεως Συντακτών να ηγηθεί τριμελούς Επιτροπής με σκοπό την φυγάδευση των Εβραίων. Χάρης στην συμπάρασταση του τότε Διευθυντού της Αστυνομίας Αγγ. Έβερτ, που μας εμπιστευθήκε την σφραγίδα της Αστυνομίας, εφοδιάσαμε με πλαστή ταυτότητα όσους Εβραίους ήλθαν τότε στα γραφεία της «Πρωΐας».

Βιβλίο

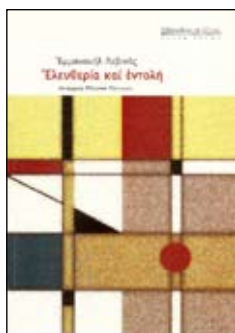

ΓΙΩΡΓΗ ΧΑΛΑΤΣΑ:

Διαλογισμοί

(Αθήνα, 2008)

Μελετήματα και αφηγήματα μάλλον πάνω σε διάφορα γενικά θέματα της καθημερινής ζωής και άλλα ειδικότερα αναφερόμενα σε πνευματικά θέματα. Στα κείμενα αυτά ο συγγραφέας παρουσιάζει τον προσωπικό του προβληματισμό προερχόμενο είτε από τις δικές του θέσεις, είτε από εκείνες της κοινωνίας.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΕΒΙΝΑΣ:

Ελευθερία και εντολή

(Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 2007).
Μετάφραση Μιχάλη Πάγκαλου.

Στη σειρά των εκδόσεων «Εστία Ιδεών» το παρόν βιβλίο ανατέμνει τις πολλαπλές όψεις της ανθρωπίνης πράξης. Η διαλεκτική ελευθερίας και εντολής, Λόγου και κράτους, νόμου και τυραννίας, η ευθραυστό-

τητα της βούλησης, η συνάρθρωση της ευθύνης με την αρετή, η έννοια του προσώπου, της θρησκείας και του Θεού, τίθενται στον ανοιχτό ορίζοντα της φιλοσοφικής διερεύνησης. Ο Εμμανουήλ Λεβινάς προσέρχεται με σεβασμό στο σχολείο των Ελλήνων κλασικών, τους μελετά και τους σχολιάζει εμβριθώς, αναδεικνύει την ένταση, αλλά και τον βαθύ και ακατάλυτο δεσμό Αθήνας και Ιερουσαλήμ, Φιλοσοφίας και Πίστης, Λόγου και Ηθικής.

Η ηθική του άλλου ανθρώπου που προτείνει ο Λεβινάς είναι μια ηθική της ανιδιοτέλειας και της θυσίας, στην πρόσωπο με πρόσωπο σχέση με τον συνάνθρωπο, αλλά, καθώς έχει ως πυρήνα της τη δικαιοσύνη, αποτελεί ταυτόχρονα όρο της πολιτικής πράξης, αρχή οργάνωσης της φιλελεύθερης πολιτείας και ιδανικό της δημοκρατικής παιδείας.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ, ΛΕΟΝΤΟΣ ΝΑΡ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΟΥ ΡΑΠΤΗ:

Εγώ, ο εγγονός ενός Έλληνα - Η Θεσσαλονίκη του Νικολά Σαρκοζί

(Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2007)

Ποιο ρόλο έπαιξε στη διαμόρφωση της πολιτικής προσωπικότητας του Νικολά Σαρκοζί η διπλή του καταγωγή από την Ουγγαρία και τη Θεσσαλονίκη; Και γιατί στην πρώτη του ομιλία μετά την εκλογή του στην προεδρία της Γαλλικής Δημοκρατίας αυτοπροσδιορίζεται ως γιος ενός Ούγγρου και εγγονός ενός Έλληνα; Η αφήγηση της οικογενειακής ιστορίας του Γάλλου προέδρου μοιάζει

με μυθιστόρημα. Ένα μυθιστόρημα που διατρέχει για τέσσερις αιώνες την Ευρώπη, με ήρωες-αφηγητές τον παππού, τον Θεσσαλονικιό γιατρό Μπενίκο Μαλλάχ, και τον πατέρα, τον Μαγιάρο διαφημιστή Παλ Σαρκοζί (Pal Sarkozy de Nagy Tocsa). Αυτή η μακραίωνη και γοητευτική ιστορία περιγράφεται στις σελίδες του βιβλίου.

ΑΣΗΜΑΚΗ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ:

Ο Σφαγέας του Πόντου

(Φάρος Ποντίων Πατρών, Πάτρα 2000)

Ο Τοπάλ Οσμάν είναι και θα παραμείνει στην ιστορία ως ο σφαγέας των Ελλήνων Ποντίων. Ο συγγραφέας συνέλεξε και παρουσιάζει, έστω περιληπτικά, τα όσα συνέβησαν εναντίον των Ποντίων, τα περισσότερα των οποίων παραμένουν άγνωστα στην κοινή γνώμη. Η μυθιστορηματική μορφή του βιβλίου το κάνει περισσότερο προσιτό στον αναγνώστη.

Λάβαμε επίσης:

- ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ: **Πνευματικοί Δρόμοι** (Αθήνα, 2008) με δύο επίκαιρα θέματα.
- ΕΛΕΝΗ ΚΑΠΠΑ: **Ο Θερβάντες σ' έσωσε** (Αθήνα: Εκδόσεις Γ. Χ. Αλεξανδρής, 2007). Αφηγήματα με κοινωνικές εικόνες και προεκτάσεις σε θέματα που αναφέρονται στη Θεσσαλονίκη - Κεντρική Μακεδονία υπάρχει και εβραία ηρωίδα (η Σουλίνα).
- ΜΑΝΩΛΗ ΠΡΑΤΣΙΚΑ: **Θεατρικές Κριτικές** (Πάτρα, 2008). Δόκιμος κριτικός θεατρικών παραστάσεων έχει παρουσιάσει περίπου 500 κριτικές. Από αυτές δημοσιεύονται μερικές στο παρόν βιβλίο.

“CHRONIKA”

Edition of the Central Board of Jewish Communities in Greece

36, Voulis str., 105 57 Athens, Greece, Tel.: ++30-210-32 44 315, fax: ++30-210-33 13 852

e-mail: hhkis@ath.forthnet.gr Web site: www.kis.gr

Summary of Contents of Issue 215, vol. 30

May - June 2008

✓ The subject of the main article titled “Tale and Reality” is that for many centuries of modern international history there has been a continuous effort to impose the idea that Jews are the ones who govern the world. In the name of this false notion of the world, there have been persecutions, destructive actions that dishonor common conscience the climax of which was the Holocaust in the 20th century and the 6 million Jewish victims.

✓ In the article titled “The names of Numbers (Die Namen der Nummern)” Mr. Heinz Kounio, survivor of Auschwitz presents data from Dr. Hans – Joachim Lang’s book, regarding 46 Jews from Thessaloniki, whose bodies were sent from the gas chambers to Dr. August Hirt at the Laboratory of the Medical School of Strasburg University for experiments.

✓ Between 1920 – 1936 social Christian – Jewish associations functioned in Thessaloniki. They aimed at the cooperation between Christians and Jews and had national, political, recreational and charitable purposes. The historian Mrs Katerina Roussou presents data from the Articles of these associations.

✓ In his article titled “An ideal Enemy”, the author Gasmel Kaplani phrases his views on the Jews. He points out that no matter how many years pass, they are always the beginning and the end of expression of hostility against them.

✓ In the series of “Greek Jewish Personalities of the 20th century”, we publish the biography of Abraham Benaroya who founded the first trade unions in Greece and set the first roots of the socialist party which -through the unionists’ organizations- formed into the Communist Party of Greece. Benaroya has settled permanently in Holon, Israel, since 1953.

✓ In his novel, “Captain Mihalis”, the famous Greek author Nikos Kazantzakis includes scenes from life in Hania (Crete) and describes the old Rabbi of the city and his contributions to its life style.

✓ In history titled “Yakos” Dinos Biskos describes three Jewish friends with whom he lived before World War II in Tyrnavos (Thessaly).

✓ The Central Board of Jewish Communities and the General Secretariat of the New Generation published the book “The Young in the Turmoil of Occupied Greece”, which includes testimonies of Jewish children and young people who experienced occupation and the horror of the Nazi concentration camps. These testimonies are classified into 3 theme units: 1. Descriptions of children who were hiding in order not to be arrested, 2. Young people who joined the Resistance, 3. Prisoners who survived the Nazi concentration camps.

✓ We republish two texts from Greek newspapers which bring up the anti-Semitic policy of blaming the Jews for all the wrongs in the world

✓ The issue ends with **book presentations**.

Translated from Greek by: *Rebecca S. Camhi-Nachmia*

Front cover: Thessaloniki 1936: Inauguration of the Maternity Clinic of Rachel and Elie Benosiglio in the Hirsch Hospital.

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:

Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. ΜΩΨΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ:

Βουλής 36 • 105 57 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 210 - 32.44.315-8

E-mail: hhkis@ath.forthnet.gr

Internet site: <http://www.kis.gr>

Κωδικός εντύπου: 3502

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συγγραφέων τους.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Μιχάλης Κύρκος, Υψηλάντου 25 Αθήνα, τηλ.: 210 - 72 18 421

Διανέμεται Δωρεάν

Eurobank

Cards

Gold Eurobank MasterCard

Μία ανεκτίμητη συλλογή ολοκληρώνεται!

Τρεις κάρτες MasterCard, μία επιλογή: Eurobank

 210-95 55 555

